

VI. FLORA- FAUNA VE HASSAS YÖRELER

VI. 1. ORMANLARIMIZ

Ormanlar; doğal dengenin sürekliliğinde büyük rol oynayan, aynı zamanda yaşayan biyolojik varlıklar olmaları nedeniyle, tükenmeyen bir dinamizme sahip, en önemli doğal kaynaklardır.

Dünyada ormanlar, kendi kendini yenileyen doğal kaynakların en önemlilerinden birisi olup, sanayileşme ve hızlı nüfus artışı sonucu aşırı yararlanma eğilimi ve yangınlarla tahrip olan orman alanları, giderek ihtiyacı karşılayamaz hale gelmektedir. Bunu önlemek ve orman kaynaklarından sürekli yararlanmak için devamlılığın sağlanması gerekmektedir.

Ülkemizde çeşitli nedenlerle her geçen gün azalan, hatta yok olan orman alanlarının toplam alana oranı yaklaşık dörtte bir; 20 763 247 ha.'dır. Bu miktar ülke alanımızın % 26.6'sını teşkil etmekte olup, bu alanlar içerisinde normal koru ve normal baltalık ormanları 10 027 568 ha ile Türkiye ormanlık alanının % 48.3'ünü, çok bozuk koru ve çok bozuk baltalık ormanları; 10 735 679 ha ile Türkiye ormanlık alanının % 51,7 sini oluşturmaktadır.

Ormanlarımızın tamamı verimli orman niteliğinde olmayıp, ürün verebilen orman alanı 8.9 milyon ha (% 44)'dür. İyi koru 6.2 milyon ha (% 31), iyi baltalık 2.7 milyon ha (% 13)'dür. Ülkemizde kişi başına düşen orman alanı 0,34 ha.'dır. Ormancılık sektörünün GSMH' ya katkısı % 0,8' dir. Ülkemiz ormanlarının % 99,9'u devlet ormanıdır.

Ülkemiz, yerli orman ağacı çeşidi bakımından zengin bir ülkedir. Toplam orman alanlarının % 42.15'ini yapraklı türler (8 515 172 ha) , geri kalan % 4.53'ünü ise iğne ve yayvan yapraklı ağaçların bir arada olduğu karışık ormanları meydana getirirler.

Türkiye orman alanları içinde iğne yapraklılardan sonra en fazla alanı % 22.78 (4 600 993 ha) ile yayvan yapraklı ağaç türlerinden meşeler kaplar. Özellikle Karadeniz Bölgesinde verimli ormanlar meydana getiren kayın ise % 33 oranı ile yayvan yapraklılar arasında 2. sırada yer alırlar.

Ormanlarımızda 50'nin üzerinde yaygın ağaç türü bulunmaktadır. Bu türlerden en yaygınları alanları ile birlikte **Tablo:VI.1.1**.de verilmiştir.

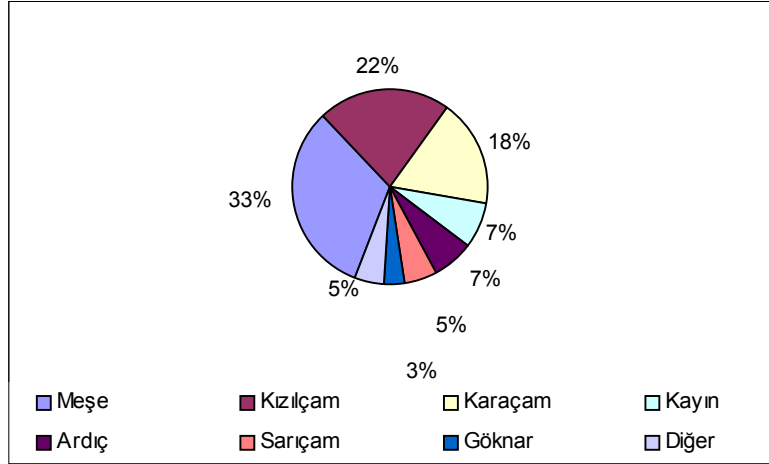
Aşağıda belirtilen ağaç türlerinin yanı sıra diğer çam türlerimiz, dişbudak, ıhlamur, kavak, okaliptüs gibi ağaçlarımız 50,000 hektardan küçük alanlarda varlıklarını sürdürmektedir.

Ülkemiz arazi yapısı, iklim ve toprak özellikleri, ormanların bugünkü tabii dağılışı üzerinde etkili olan en önemli etkidir. Türkiye orman ekosistemleri için, elverişli olmayan bir iklim kuşağında yer almaktadır.

Orman kaynaklarımızın karşı karşıya bulunduğu en önemli sorunlardan birisi orman arazileri ile özel araziler arasında kesin olarak belirtilmiş, hakiki ve fiziki sınırlarının bulunmamasıdır.

Tablo:VI.1.1. Ormanlarımızda yetişen ağaç türleri ve alanları:

Ağaç Türü	Alanı(ha)
Meşe	6,088,379
Kızılçam	4,167,524
Karaçam	3,302,650
Kayın	1,335,644
Ardıç	1,234,162
Sarıçam	1,018,475
Gökmar	619,786
Sedir	336,341
Ladin	286,666
Kızılağaç	109,504
Kestan	99,433
Gürgen	99,300
Toplam	18,697,864

Kaynak : OGM-APK Bülteni (Kasım 2001)

Grafik:VI.1.1.Ağaç Türlerinin Dağılımı

Ülkemizde, gerek odun üretimi amacıyla gerekse iklimsel, sosyal, kültürel ve estetik amaçlarla ağaçlandırma çalışmaları son yıllarda hızlanmıştır. Ağaçlandırma alanlarında, genetik bakımından ıslah edilmiş üstün kaliteli fidan ve tohumlar kullanılmasına gayret edilmektedir.

Orman içi ve orman dışı alanlarda yapılan ağaçlandırma çalışmaları 1963 yılında başlayan planlı dönemden sonra hızlanmış ve 1963-1983 yılları arasında toplam 617 000 ha alan ağaçlandırılmıştır.

Su rejimini düzenlemesi, sel, taşkın ve çığ gibi tabii afetleri engellemesi, erozyonu önlemesi, iklimi yumuşatması, canlıların yaşamı için gerekli olan oksijeni üretmesi, rekreasyon ihtiyaçlarını karşılaması, doğal hayatın devamı, ekolojik dengenin sağlanması yanında, ürettiği ekonomik mallardan dolayı çok önemli kaynak niteliği taşıyan ormanlarımızı yangın, zehirli böcek ve mantar hastalıkları, asit yağmurları, kaçak kesimi ve tarla açılması gibi büyük oranda tahribe sebep olan bu etkenlerden korumak amacıyla gerekli tedbirlerin alınması ve uygulanması yönündeki çalışmalara daha çok hız verilmesi hayati önem taşımaktadır.

Hava kirliliğinin azaltılması, oksijen üretiminin devamı ve bünyesinde barındırdığı çok çeşitli canlı türleri ile biyolojik zenginlikler açısından son derece önemli olan ormanlarımız, özellikle geyik, karaca, yaban domuzu ve ayı gibi büyük memeli yaban hayvanları ile bir çok kuş türü ve bitkiler için, elverişli yaşama ortamı oluşturduğundan, yaban hayatı bakımından tartışılmaz öneme sahiptir.

Ekolojik olarak çok hassas bir konumda bulunan ormanlarımız iklim ve toprak yapısındaki çeşitlilikten kaynaklanan bir biyolojik zenginliğe sahiptir. Ormanlarımızda toplam 9000 bitki türü olup, bunların yaklaşık 3000 tanesi endemik yani sadece ormanlarımızda yaşayan türdür. Bu türlerden 1700 kadarı nadir görülmekte, 200 kadarı ise

yok olma tehlikesi ile karşı karşıya bulunmaktadır. Ayrıca 120000 omurgasız, 426 kuş, 8 kaplumbağa, 49 kertenkele, 36 yılan, 20 kurbağa ve 120 memeli hayvan türü de ormanlarımızda yaşamaktadır.

Çevre kirlenmesi ve orman tahribatı sonucu giderek azalmakta olan orman gen kaynakları ve biyolojik çeşitliliğin sürdürülmesi, nesli tehlikeye düşmüş endemik bitki türleri ve yaban hayvan hayatının devamı için ve aynı zamanda insanlığa sayısız yararlar sağlayan ormanların korunup geliştirilmesi hayati bir önem taşımaktadır. Unutulmamalıdır ki bir ağacın ömrü boyunca ürettiği fonksiyonel değer, odun hammaddesi olarak ürettiği değer yaklaşık 2000 katı mertebesindedir.

Kaynaklar

1. Orman Genel Müdürlüğü, Orman Dergisi, Sayı:5 , Mayıs 1992, Ankara.
2. Orman Genel Müdürlüğü, Orman Dergisi, Sayı: 14 Şubat 1993, Ankara.
3. Orman Genel Müdürlüğü APK Bülteni.htm (Kasım-2001).
4. DPT, VIII.5 Yıllık Kalkınma Planı, Ormancılık Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Ankara, 2001.

VI.2. MİLLİ PARKLAR, TABİAT PARKLARI, TABİAT ANITI VE TABİATİ KORUMA ALANLARI

Yurdumuzda “Hassas Yöreler ve Parklarla” ilgili 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu’nun 2. Maddesinde tanımlanan ve bu Kanunun 3. maddesi uyarınca belirlenen “**Milli Parklar**”, “**Tabiat Parkları**”, “**Tabiat Anıtı**” ve “**Tabiatı Koruma Alanları**” hassas yöreler olarak belirlenmektedir.

Bu kanunun amacı, yurdumuzdaki milli ve milletlerarası düzeyde değerlere sahip Milli Park, Tabiat Parkı, Tabiat Anıtı ve Tabiatı Koruma Alanlarının seçilip belirlenmesine, özellik ve karakterleri bozulmadan korunmasına, geliştirilmesine ve yönetilmesine ilişkin esasları düzenlemektir.

Bu kanunda yer alan;

a) Milli Park; Bilimsel ve estetik bakımdan, milli ve milletlerarası ender bulunan tabii ve kültürel kaynak değerleri ile koruma, dinlenme ve turizm alanlarına sahip tabiat parçalarını,

b) Tabiat Parkları; Bitki örtüsü ve yaban hayatı özelliğine sahip, manzara bütünlüğü içinde halkın dinlenme ve eğlenmesine uygun tabiat parçalarını,

c) Tabiat Anıtı; Tabiat olaylarının meydana getirdiği özelliklere ve bilimsel değere sahip ve milli park esasları dahilinde korunan tabiat parçalarını,

d) Tabiatı Koruma Alanları; Bilim ve eğitim bakımından önem taşıyan nadir, tehlikeye maruz veya kaybolmaya yüz tutmuş ekosistemler, türler ve tabii olayların meydana getirdiği seçkin örnekleri ihtiva eden ve mutlak korunması gerekli olup, sadece bilim ve eğitim amaçlarıyla kullanılmak üzere ayrılmış tabiat parçalarını ifade eder.

Milli Park karakterine sahip olduğu tespit edilen alanlar Milli Savunma, Bayındırlık, Kültür ve Turizm Bakanlıklarının olumlu görüşü, gereği halinde diğer ilgili Bakanlıkların da görüşü alınarak, Çevre ve Orman Bakanlığı’nın teklifi üzerine Bakanlar Kurulu Kararı ile Milli park olarak belirlenir.

Orman ve orman rejimine giren yerlerde, tabiat parkı, tabiat anıtı ve tabiatı koruma alanları belirlenmesine veya Çevre ve Orman Bakanlığı’nca belirlenmiş olanların işlemlerinin tamamlanması için gerekli yerlerin orman rejimine alınmasına, ilgili Bakanlıkların da görüşü alınarak Çevre ve Orman Bakanlığı’nın teklifi üzerine Bakanlar Kurulu’nca karar verilir.

Bu kanun kapsamına giren yerlerde;

a) Tabii ve Ekolojik denge ve tabii ekosistem değeri bozulamaz,

b) Yaban hayatı tahrip edilemez,

c) Bu sahaların özelliklerinin kaybolmasına veya değiştirilmesine sebep olan veya olabilecek her türlü müdahaleler ile toprak, su ve hava kirlenmesi ve benzeri çevre sorunlarına yol açacak iş ve işlemler yapılamaz,

d) Onaylanmış planlarda belirtilen yapı ve tesisler ve Genelkurmay Başkanlığı’nca ihtiyaç duyulacak savunma sistemi için gerekli tesisler dışında, kamu yararı açısından vazgeçilmez ve kesin bir zorunluluk bulunmadıkça, her ne surette olursa olsun hiçbir yapı ve tesis kurulamaz ve işletilemez veya bu alanlarda var olan yerleşim sahaları dışında iskan yapılamaz .

Tablo: VI.2.1 : Milli Parklar

NO	ADI	İL	ALANI (ha)	TES. TARİHİ	KARAKTERİSTİĞİ
1	Yozgat Çamlığı	Yozgat	264	05.02.1958	Tabii bitki ve hayvan toplulukları, dinlenme ve eğlenme
2	Karatepe-Aslan- taş	Adana	7715	29.05.1958	Arkeolojik kalıntılar, Tabii bitki toplulukları, dinlenme ve eğlenme
3	Soğuksu	Ankara	1195	19.02.1959	Tabii bitki toplulukları, dinlenme ve eğlenme
4	Kuşçenneti	Balıkesir	64	27.07.1959	Zengin ve çeşitli kuş toplulukları, tabii bitki toplulukları, kuş gözlem
5	Uludağ	Bursa	12732	20.09.1961 06.06.1996 (Sınır Da.)	Jeolojik yapı ve tabii bitki toplulukları, dağ ve kar sporları
6	Yedigöller	Bolu	2019	29.4.1965	Tabii bitki ve hayvan toplulukları, manzara, dinlenme ve eğlenme
7	Dilek Yarımadası- B.Menderes Deltası	Aydın	27675	31.03.1994	Akdeniz'in en iyi korunan maki florası, jeolojik yapı, tabii bitki ve hayvan toplulukları, dinlenme ve eğlenme
8	Spil Dağı	Manisa	5505	22.04.1968	Jeolojik yapı ve tabii bitki ve hayvan toplulukları, dinlenme ve eğlenme
9	Kızıldağ	Isparta	59400	09.05.1969	Tabii bitki toplulukları, dinlenme ve eğlenme.
10	Güllük Dağı Termesos	Antalya	6702	03.11.1970	Arkeolojik kalıntılar, Tabii bitki toplulukları, dinlenme ve eğlenme.
11	Kovada Gölü	Isparta	6534	03.11.1970	Tabii bitki ve hayvan toplulukları, manzara, dinlenme ve eğlenme.
12	Munzur Vadisi	Tunceli	42000	21.12.1971	Jeolojik yapı tabii bitki ve hayvan toplulukları.
13	Beydağları Sahil Milli Parkı.	Antalya	34425	16.03.1972	Arkeolojik kalıntılar tabii bitki toplulukları, manzara, dinlenme ve eğlenme.
14	Gelibolu Yarımadası	Çanakkale	33000	22.11.1973	Harp tarihi, tabii bitki ve hayvan toplulukları ile jeomorfolojik oluşumlar.
15	Köprülü Kanyon	Antalya	36614	12.12.1973	Arkeolojik kalıntılar, tabii bitki toplulukları, jeolojik oluşumlar
16	İlgaz Dağı	Kastamonu	1088	02.06.1976	Tabii bitki toplulukları , dağ ve kar sporları - manzara, dinlenme ve eğlenme
17	Başkomutan TMP	Afyon	35500	08.11.1981	Kültürel değerler
18	Göreme TMP	Nevşehir	9572	25.11.1986	Tarihi eski yerleşmeler (Kiliseler, şapeller ve peri bacaları gibi), jeolojik oluşumlar, dinlenme ve eğlenme
19	Altındere Vadisi	Trabzon	4800	09.09.1987	Kültürel değerler (Sümela Manastırı) , tabii bitki toplulukları , manzara , dinlenme ve eğlenme
20	Boğazköy-Alaca- höyük	Çorum	2634	21.09.1988	Arkeolojik kalıntılar (Hititlerin merkezi)
21	Nemrut Dağı	Adıyaman	13850	07.12.1988	Tarihi açık hava müzesi
22	Beyşehir Gölü	Konya	88750	11.01.1993	Tarihi kalıntılar, jeomorfolojik oluşumlar, tabii bitki toplulukları ve zengin kuş toplulukları ve hidrolojik özellikler.
23	Kazdağı	Balıkesir	21300	17.04.1994	Bitki örtüsü, biyolojik çeşitlilik ve fauna zenginliği
24	Kaçkar Dağları	Rize	51550	31.08.1994	İlginc jeolojik ve jeomorfolojik yapı, bitki ve yaban hayatı zenginliği
25	Hatilla Vadisi	Artvin	16988	31.08.1994	Jeolojik, jeomorfolojik oluşumlar ve yaban hayatı zenginliği
26	Karagöl-Sahara	Artvin	3766	31.08.1994	Hidrografik yapı ve vejetasyon zenginliği
27	Altınbeşik Mağarası	Antalya	1156	31.08.1994	Jeolojik ve jeomorfolojik oluşumlar
28	Marmaris	Muğla	33350	08.03.1996	Jeomorfolojik bir yapı, flora ve fauna zenginliği
29	Saklıkent	Muğla	12390	06.06.1996	Jeomorfolojik bir yapı, flora ve fauna zenginliği
30	Troya Tarihi	Çanakkale	13350	07.11.1996	Tarihi kalıntılar ve jeolojik yapı
31	Honaz Dağı	Denizli	9219	21.04.1998	Jeoloji ve jeomorfoloji, arkeoloji ve endemiklerce zengin bir flora
32	Aladağlar	Niğde, Adana, Kayseri	54524	21.04.1988	Jeomorfolojik bir yapı, flora ve fauna zenginliği
33	Küre Dağı	Kastamonu, Bartın	37 000	07.07.2000	Jeolojik ve jeomorfolojik yapı ve flora ve fauna zenginliği
Toplam: 686 631 Ha					

Kaynak: Çevre ve Orman Bakanlığı, Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, 2003.

Tablo: VI.2.2 Tabiatı Koruma Alanları

NO	ADI	İLİ	ALANI (ha)	İLAN TARİHİ	KAYNAK DEĞERİ
1	Haciosman Ormanı	Samsun	86	24.04.1987	Avrupa Çapında çok sınırlı bir yayılışa sahip ve hızla ortadan kalkma tehlikesiyle karşı karşıya bulunan eşsiz bir subasar (alüvyal) orman ekosistemidir. Beslenme imkanlarının çok elverişli olması nedeniyle pek çok hayvan türünün barınmasına imkan sağlamaktadır.
2	Tekkoz-Kengerli Düz	Hatay	172	29.05.1987	Doğu kayını (Fagus orientalis)'nın kuzeydeki yayılışı dışında izole bir yayılış alanı ve Akdeniz Bölgesi orman mıntakası için farklı özellikte bir ekosistem oluşu kaynak değerini oluşturur.
3	Kasnak Meşesi	Isparta	1300.5	27.07.1987	Ülkemize has bir tür olan ve yok olma tehlikesi ile karşı karşıya bulunan kasnak meşesi (Quercus vulcanica)'nın gerek saf gerekse sedir ve ardıç ile karıştığı, en güzel örneklerinin yer aldığı eşsiz bir ekosistemidir.
4	Sütçüler Sığıla Ormanı	Isparta	88.5	27.07.1987	Nadir ve tehlikeye maruz bir tür olan sığıla ağacının en elit ve izole yayılışı bu sahada görülmektedir.
5	Sarıkum	Sinop	785	30.07.1987	Deniz, kıyı, kum, göl, sulak alan ve orman ekosistemlerinin bir arada bulunması, vahşileşmiş yılkı atlarının sahada yaşaması sahanın kaynak değerlerini oluşturmaktadır.
6	Beykoz Gökarnalık	İstanbul	46.5	02.12.1987	İstanbul'da doğal olarak bulunan tek göknar meşçeresinin yer aldığı nadir ve tehlike altında bulunan bir orman ekosistemidir.
7	Kavaklı	Zonguldak	334	23.12.1987	Çok çeşitli ağaç, ağaçcık ve çalının yer aldığı nadir bir ekosistem özelliği taşıması, olağanüstü boy ve çapta porsuk (Taxus baccata), Fındık (Corylus colurna) ve Dişbudak (Fraxinus excelsior) bulunması, kaynak değerlerini oluşturmaktadır.
8	Çitdere	Zonguldak	721.5	29.12.1987	Çok çeşitli orman ağacı türlerinin bir arada bulunduğu eşsiz bir ekosistem özelliği, Istranca meşesi (Quercus hartwissiana)'nın dünyada eşine ender rastlanan boy ve çaptaki örneklerinin varlığı kaynak değerlerini oluşturmaktadır.
9	Kökez	Bolu	324	30.12.1987	Çok yaşlı ve boylu Uludağ Gökarnı (Abies bornmulleriana), Kayın (Fagus orientalis)'dan meydana gelen bakir bir orman ekosistemi özelliğine sahip bulunmaktadır.
10	Sülüköl	Bolu	809.5	25.03.1987	Sülüköl Gölü; ihtiva ettiği sulak saha ve orman ekosistemleri ve bu ekosistemlerde yaşayan bitki ve hayvan türü çeşitliliği ile, eşsiz bir tabiat parçasıdır. Tektonik hareketler sonucunda çökmüş, ağaçların üst kesimleri su üzerinde kalarak ilginç peyzaj özelliği yaratmıştır.
11	Kasatura Körfezi	Kırklareli	329	18.04.1987	Trakya'nın tek karaçam meşçeresine sahip oluşu ile nadir bir orman ekosistemi olmak üzere çeşitli hayvan ve bitki türlerinin yaşadığı eşsiz bir tabiat parçası özelliği göstermektedir.
12	Sultansazlığı	Kayseri	17200	21.04.1987	Tatlı ve tuzlu su ekosistemlerinin bir arada bulunduğu nadir bir ekosistem oluşu, nesli ehlikeye düşmüş veya düşebilir türlerin de yer aldığı 301 kuş türünün beslenme, barınma ve kuluçka alanı oluşu, Avrupa'da turna, flamingo, akbalıkçıl, kaşıkçı kuşlarının bir arada kuluçkaya yattığı tek alan oluşu kaynak değerlerini oluşturmaktadır.
13	Sakagölü longosu	Kırklareli	1345	29.04.1988	Çok sınırlı yayılışa sahip, yok olma tehlikesiyle karşı karşıya bulunan subasar (alüvyal) ormanları, Avrupa çapında nadir ve eşsiz bir örneği ile zengin bir yaban hayatını ihtiva etmesi, sulak saha ve orman ekosistemleri kaynak değerlerini oluşturmaktadır.
14	Vakıf Çamlığı	Kütahya	685	08.06.1988	Vakıf Çamlığı eşsiz ve nesli tehlikeye maruz bir karaçam varyetesi olan Ehlami Karaçamı (Pinus nigra ssp. pallasiana var. pyramidata)'nın Dünya üzerindeki tek doğal yayılış alanını teşkil etmektedir. Yine yalnız yurdumuzda bulunan bir karaçam varyetesi olan Ebe Çamı (Pinus nigra ssp. pallasiana var. şeneriana)'nın varlığı, karaçam ve iki varyetesinin bir arada görülebileceği eşsiz bir ekosistem oluşu, kaynak değerlerini teşkil etmektedir.
15	Kazdağı Gökarnı	Balıkesir	240	15.06.1988	Endemik ve nesli tehlikeye düşmüş Kazdağı Gökarnı (Abies equi-trojani) mevcudiyeti ile zengin bir yaban hayatı potansiyeline sahip eşsiz bir orman ekosistemi özelliği göstermesi kaynak değerlerini oluşturur.
16	Akdoğan ve Rüzgarlar Ebe Çamı	Bolu	174	16.08.1988	Nadir ve tehlikeye düşmüş Ebe Çamı (Pinus nigra ssp. pallasiana var. şeneriana)'nın Dünya üzerinde tek doğal yayılış alanlarını teşkil etmesi bu sahalarla eşsiz bir tabiat parçası özelliği kazandırır.
17	Sırtlandığı Halep Çamı	Muğla	760	17.08.1988	Ülkemizde az rastlanır bir tür olan Halep Çamı (Pinus halepensis)'nin nadir bir orman ekosistemi oluşu, zengin bir yaban hayatı potansiyeline sahip bulunuşu kaynak değerlerini oluşturmaktadır.
18	Kale-Bolu Fındığı	Bolu	460	05.10.1988	Nesli tehlikeye düşmüş ve yalnız ülkemizde tabii yayılış gösteren Türk Fındığı (Corylus colurna)'nın çok büyük boy (25-30 metre) ve çapa (1 metre) sahip örneklerini ihtiva eden eşsiz bir ekosistem oluşu, ve çok çeşitli ağaç türlerinin mevcudiyeti kaynak değerlerini oluşturmaktadır.
19	Alacadağ	Antalya	427	01.10.1990	Nadir orman ağacı türlerini de içine alan 20'den fazla ağaç türü ile bir arboretum özelliğine sahip bulunması, aralarında anıt ağaç niteliği gösteren yaşlı ve boylu fertlerin bulunuşu kaynak değerlerini oluşturmaktadır.
20	Seyfe Gölü	Kırşehir	10700	26.08.1990	Nesli tehlikeye düşmüş türlerden toy (Otis tarda) ile, Angut (Tadorna ferruyinea) kuşlarının yaşadığı bir habitat oluşu, nesli tehlikeye düşebilir olarak nitelendirilen flamingo (Phoenicopterus ruber)'nun en fazla sayıda bulunduğu başlıca üreme alanlarından birini teşkil etmesi, 167 su kuşu türünün mevcudiyeti, yarım milyonu aşkın su kuşuna sahip oluşu ile uluslararası öneme sahip bir sulak alan olarak nitelendirilmesi kaynak değerlerini oluşturmaktadır.

Tablo: VI.2.2 Tabiatı Koruma Alanları (Devamı)

21	Dömaniç-Kaşalıc	Kütahya	134	05.02.1991	İç Ege Bölgesinde, çevresi bozkır ekosistemi ile kuşatılmış büyük ölçüde Karadeniz orman ekosisteminin özelliklerini yansıtan bir tabiat parçası olması
22	Çıgılıkara	Antalya	15889	05.07.1991	Sedir (Cedrus libani)'in optimum yayılış alanı oluşu anıt ağaç özelliğine sahip çok yaşlı ve boylu sedir ve ardıc türlerinin mevcudiyeti, aralarında endemik türlerin de bulunduğu 400'e yakın bitki türünün mevcudiyeti, 116 türe 1050-2200 rakımları arasında yer alan sub-alpin kuşakta ilk kez rastlanması oldukça zengin fauna türlerinin bulunması kaynak değerleridir.
23	Gala Gölü	Edirne	2369	16.07.1991	Sulak saha, göl ve orman ekosistemlerini ve bu ekosistemlerde barınan çeşitli canlı türlerini ihtiva etmesi, 111 kuş türünün varlığı, nesli tehlikeye düşmüş veya nadir türleri, özellikle tepeli pelikan, çeltikçi ve küçük karabatak gibi nesli son derece azalmış türleri barındırması kaynak değerlerini oluşturmaktadır.
24	Körçoban	Kahramanmaraş	580	31.12.1993	Sahada; Toros Göknarı (Abies cilicica), Lübnan Sediri (Cedrus libani) ve Karaçam (Pinus nigra ssp. pallasiana) türlerinin yer yer saf, yer yer karışık meşcereler oluşturması, aralarında anıt ağaç niteliği gösteren yaşlı ve boylu fertlerin bulunmasıyla nadir orman ekosistemi özelliği göstermektedir.
25	Çamburnu	Artvin	180	31.12.1993	Sarıçamın (Pinus silvestris ssp. kochiana) sahile inebildiği nadir yerlerden biridir. Bu özelliği ile Çamburnu sarıçam meşcereleri relikte karakter göstermektedir. Ayrıca kuzeyden karadeniz üzerinden gelen göçmen kuşların Doğu Karadeniz sıradağlarına ulaştığı ilk noktada bulunması kaynak değerlerini oluşturmaktadır.
26	Dibek	Antalya	550	31.12.1993	Sahada, aralarında anıt ağaç özelliklerine sahip sedir meşcereleri bulunmaktadır. Ayrıca yöre doğal özellikleri bozulmamış bir orman ekosistemi özelliği göstermektedir.
27	Habibineccar	Hatay	118	31.12.1993	Saha;kültürel değerlere bakımından oldukça zengindir. Bunlardan Sen Piyer kilisesi kayalara oyularak yapılmış bir Hristiyan kilisesidir. Yine bu alanda yer alan Karon (Charon) Anıtı; Sen Piyer kilisesinin 200 m. kuzeyinde yer almakta ve mitolojide "Cehennem Kayıkçısı" olarak bilinen Karon' un kayalara oyulmuş dev bir büstüdür. Ayrıca Sen Piyer kilisenin içindeki Günahkarlar Hamamı, Antiokus I. tarafından M.Ö. 3. yüzyılda yaptırılmıştır.
28	Demirciönü	Bolu	430	12.04.1994	Sahada; kayın, gürgen, kestane ve meşe türlerinin yer yer saf, yer yer karışık meşcereler oluşturması, bu özelliğe sahip ekosistemler içerisinde doğal özelliği bozulmamış bir örnek olmasının yanı sıra zengin bir alt flora ve fauna potansiyeline sahip olması kaynak değerleridir.
29	Yumurtalık Lagünü	Adana	16430	08.07.1994	Seyhan-Ceyhan deltası, göl lagünleri, kıyı kumulları, barındırdığı bitki ve hayvan türleri, tarihi ve kültürel değerleri ile kompleks bir yapı oluşturmaktadır. Akyatan ve Ağyatan gölleri barındırdığı kuş türleri açısından Türkiye'deki "A sınıfı" niteliğindeki 19 sulak alandan 2'sini oluşturmaktadır. Ayrıca, nesli tehlikeye düşmüş 2 tür deniz kaplumbağasının Caretta caretta ve özellikle Chelonia mydas'ın Akdeniz'de varlığını sürdürebilmesi açısından bu alanlar oldukça önemlidir. Saha; Türkiye'nin Akdeniz kıyılarında yer alan 17 deniz kaplumbağası yuvalama alanlarından birisidir. Özellikle Akdeniz'de yok olma tehlikesi içinde bulunan (Chelonia mydas) türü kaplumbağa için son sığınma alanlarındandır.
30	Dandindere	Afyon	260	31.08.1994	Yurdumuzun genel olarak güney ve güney-batısında yayılış gösteren Toros sediri (Cedrus libani), İç Batı Anadolu'da bozkır geçiş zonunun en kuzey sınırına sokulabilmiş ve bu yörede izole halde yaşamını sürdürmüştür.
31	Kartal Gölü	Denizli	1309	23.12.1994	Sandıras Dağı zirvelerinden biri olan Ulugöl Tepe (2261 m) mevkiinden itibaren kuzey doğuya doğru 1.5 km. boyunda, 500-700 m eninde, 2200 m'den başlayarak inen bir buzul vadisi uzanmaktadır. "Kartal Gölü Buzul Vadisi" adıyla anılan bu vadi belirgin buzul aşındırma ve biriktirme şekillerini bünyesinde bulundurmaktadır. Aralarında anıt ağaç niteliği gösteren yaşlı ve boylu fertlerin bulunmasıyla (yaş ortalaması 250-700 civarında) nadir orman ekosistemi özelliği göstermektedir. Kartal Gölü çevresinde alpin bitki örtüsü hakimdir.
32	Akgöl (Ereğli Sazlığı)	Konya	6787	21.04.1995	Akgöl ve çevresi ihtiva ettiği su kuşu türlerinin çeşit ve miktar itibarıyla zenginliği ve içlerinde nesli tehlikeye düşmüş veya düşebilir türlerin mevcudiyeti ile ulusal ve uluslararası düzeyde öneme sahip nadir bir ekosistem özelliği göstermektedir. Akgöl ve çevresi alüvyal bir sahadır. Aktüel Akgöl, Ornitolojik açıdan son derece zengin olan Ereğli Sazlıklarında şimdiye kadar 200'den fazla kuş türü gözlenmiştir.
33	Örümcek Ormanı	Gümüşhane	263	07.01.1998	Örümcek ormanı; Avrupa, kaskaslar ve ülkemizde bulunan en boylu ve çaplı göknar ve ladin fertleri ile olağanüstü düzgün gövdeli kayın fertlerinden oluşan meşcereleri bünyesinde barındırmaktadır.
34	Camili-Efeler Ormanı	Artvin	1453	24.03.1998	Camili-Efeler ormanı; sadece Türkiye'nin değil neredeyse bütün Avrupa'nın tek insan eli değmemiş orman ekosistemidir. Ayrıca koruma sahasının bulunduğu havza yırtıcı kuşların göç yolu üzerinde bulunmaktadır.
35	Camili-Gorgit	Artvin	490.5	24.03.1998	Camili-Gorgit ormanı, herbiri anıt özelliğine sahip ağaçlardan oluşmuş bir orman parçasıdır. Ayrıca "Yaşlı Orman" niteliğini de bünyesinde barındırmaktadır.
TOPLAM.			83.023,5		

Kaynak: Çevre ve Orman Bakanlığı, Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, 2003.

Tablo:VI.2.3 Tabiat Parkları

NO	ADI	İL	ALANI (ha)	TESİS TARİHİ	KARAKTERİSTİĞİ
1	Ölüdeniz-Kıdrak	Muğla	950,0	01.12.1983	İlgi çekici jeolojik, jeomorfolojik yapıda olması, zengin flora ve faunaya sahip bulunması ve hakim dinlenme ve eğlenmesine uygun olması.
2	Çorum- Çatak	Çorum	387,5	11.06.1984	Doğal yapısı, manzara zenginlikleri ve özelliklerine sahip bulunması.
3	Abant Gölü	Bolu	1150 Değişim 07.02.1991 Yeni 1196,5	21.10.1988	Bitki örtüsü ve yaban hayatı özelliğiyle manzara güzelliğine sahip bulunması, halkın dinlenme ve eğlenmesine uygun bulunması.
4	Yazılı Kanyon	Isparta	600,0	05.09.1989	Bitki örtüsü ve yaban hayatı özelliğiyle manzara güzelliğine sahip bulunması.
5	Uzungöl	Trabzon	1625	03.10.1989	Bitki örtüsü ve yaban hayatı özelliğiyle manzara güzelliğine sahip bulunması.
6	Kurşunlu Şelalesi	Antalya	394,0	21.05.1991	Sahip olduğu orman dokusu, zengin maki florası ve ilginç şelalesinin meydana getirdiği eşsiz doğal peyzaj özelliğine sahip bulunması.
7	Gölcük	Isparta	6684	05.07.1991	Sahip olduğu bitki örtüsü ve yaban hayatı topluluğunun yanı sıra jeomorfolojik yapısı,peyzaj güzellikleri rekreasyon imkanlarına sahip olması
8	Bafa Gölü	Aydın	12281	08.07.1994	Menderes Deltasının sahip olduğu eko-sistem özelliklerini bünyesinde barındırması, nesli tehlike altında bulunan bir çok kuş türüne üreme ve kışlama ortamı sağlaması
9	Polonezköy	İstanbul	3004	15.07.1994	İstanbul Megapolunun rekreasyon ihtiyacını karşılamadaki büyük önemi ile flora zenginliğine sahip olması
10	Ayvalık Adaları	Balıkesir	17950	21.04.1995	İlginç jeomorfolojisi ve rekreasyonel açıdan uygun olması,
11	Ballıkayalar	Kocaeli	1847	06.09.1995	İlgi çekici jeomorfolojik yapıda olması, peyzaj güzellikleri ve rekreasyonel imkanlara sahip olması.
12	Beşkayalar	Kocaeli	1154	27.02.1998	İlgi çekici kanyon, bitki örtüsü, yaban hayatı ve rekreasyon potansiyeline sahip olması
13	Türkmenbaşı	İstanbul	5.6	07.05.1998	Bitki örtüsü ve rekreasyonel imkanlara sahip olması.
14	Kocakoru Ormanı	Konya	329.5	07.08.1998	Bitki çeşitliliği ve manzara bütünlüğü içerisinde rekreasyonel imkanlara sahip olması
15	Artebel Gölleri	Gümüşhane	5859	22.12.1998	Jeolojik ve jeomorfolojik kaynak değerleri ile flora ve fauna zenginliği, peyzaj değerleri açısından önem içermesi
16	Akdağ	Afyon-Denizli	14916	29.06.2000	Bitki çeşitliliği ve manzara bütünlüğü içerisinde rekreasyonel imkanlara sahip olması ve zengin yaban hayatı.
TOPLAM:			69 505		

Kaynak: Çevre ve Orman Bakanlığı, Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, 2003.

Tablo:VI.2.4 Tabiat Anıtları

NO	ADI	İLİ	ALANI (m2-ha.)	İLÂN TARİHİ	KAYNAK DEĞERİ
1	Samandere Şelalesi	Düzce	10 ha	19.12.1988	Çavlan, çağlayan ve cadı kazanı gibi ilginç jeolojik özellikler ve yer yer anıt ağaçların da var olduğu zengin ve bakir bitki örtüsüne sahip oluşu.
2	Mızıkçam	Kütahya	0.5 ha.	12.07.1993	Anıt ağaç özelliği gösteren Karaçam'ın 700 yaşından daha yaşlı ve tarihi olaylara konu olması.
3	Bıgıbıg Orman Sarmaşığı	Adana	154 m ²	06.06.1994	Yörenin en yaşlı sarmaşığı olması ve kayaya yapışık olarak 15 m. boya sahip
4	Asarlık Tepeler	Ankara	52 ha.	22.08.1994	Farklı dirençteki kil tabakalarının aşınımıyla oluşmuş "Kuesta Morfolojisinin "ender örneklerini teşkil etmesi.
5	Anadolu Kestanesi	İzmir	2500 m ²	27.09.1994	Anadolu Kestanesi'nin 600 yaş. , 20 m. boy , 3 m. çap ve 10 m. çevre genişliği
6	Eskipazar Türbe Camii	Çankırı	500 m ²	27.09.1994	Karaçam 300 yaşında , 7.50 m. boy, 1.40 m. çapa sahip olması.
7	Araç Türbe Camii	Kastamonu	2500 m ²	27.09.1994	Karaçam 600 yaşında , 25 m. boy, 1.85 m. çap ve 5.55 m. çevre genişliği
8	Fosil Ardıç	Konya	500 m ²	27.09.1994	Ardıç 500 yaşında , 4 m. çevre genişliğine sahip olması
9	Titrek Kavak	Konya	2500 m ²	27.09.1994	Kavak Ağacı 100 yaşında , 2 m. boy, 2.50 m. çap ve 8 m. çevre genişliği
10	Koca Katran	Mersin	2500 m ²	27.09.1994	Sedir Ağacı 620 yaşında , 40 m. boy, 2.34 m. çap ve 7.40 m. çevre genişliği
11	Taşdede Pırnal Meşesi	İzmir	1500 m ²	29.09.1994	Pırnal Meşesi 250 yaşında , 8 m. boy, 1 m. çap ve 3 m. çevre genişliği
12	Dokuzkardeşler Çamı	Çankırı	1500 m ²	29.09.1994	Karaçam 200 yaşında , 25 m. boy, 2.8 m. çapa sahip olması
13	Barla Sedir Ağacı	Isparta	2500 m ²	29.09.1994	Sedir Ağacı 320 yaşında , 15 m. boy, 1.90 m. çap ve 5.70 m. çevre genişliği
14	Kunduracı Çınarı	İzmir	1500 m ²	29.09.1994	Çınar Ağacı 980 yaşında , 30 m. boy, 4 m. çap ve 15 m. çevre genişlik
15	Kızılcaelmalı Meşesi	Sinop	2500 m ²	29.09.1994	Meşe Ağacı 250 yaşında , 25 m. boy, 1.20 m. çap ve 3.70 m. çevre genişliği
16	Ana Ardıç	Mersin	2500 m ²	29.09.1994	Ardıç Ağacı 840 yaşında , 21 m. boy, 2.75 m. çap ve 7.20 m. çevre genişliği
17	Çatal Sedir	Burdur	2500 m ²	29.09.1994	Sedir Ağacı 250 yaşında , 34 m. boy, 1.40 m. çap ve 4.50 m. çevre genişliği
18	Söğüt Yaylası Ulu Ardıç	Isparta	2500 m ²	29.09.1994	Ardıç Ağacı 1000 yaşında , 27 m. boy, 2.5 m. çap ve 7.85 m. çevre genişliği
19	Meşe Ağacı	Adapazarı	2500 m ²	09.11.1994	Meşe Ağacı 300-400 yaşında , 25-30 m. boy, 2 m. çap ve 0.70 m. çevre geniş.
20	Görkemli Meşe	Sinop	2500 m ²	09.11.1994	Meşe Ağacı'nın 350 yaşında , 20 m. boy, 1.80 m. çap ve 4.90 m. çevre genişliği
21	Teos Menengici	İzmir	1500 m ²	09.11.1994	Meşe Ağacı'nın 35 yaşında , 4 m. boy, 0.50 m. çap ve 1.55 m. çevre genişliğine sahip olması yanı sıra insan figürüne benzemesi
22	Ulu Kavak	Yozgat	1500 m ²	09.11.1994	Kavak Ağacı'nın 200 yaşında , 20 m. boy, 2.50 m. çap ve 8 m. çevre genişliği
23	Güney Şelalesi	Denizli	0.5 ha	09.11.1994	Şelalenin , vadilerin boyuna profillerinde yapısal nedenlerden kaynaklanan eğim kırıklarına güzel bir örnek oluşturması , bünyesinde üstün peyzaj değerlerini barındırması ve yöre halkının rekreasyon ihtiyacına katkı sağlaması
24	Subaşı-Havuzlar	İstanbul	2500 m ²	07.02.1995	Çınar Ağacı'nın 900-1000 yaşı arasında , 15 m. boy, 3.5 m. çap ve 17 m. çevre genişliği sahip olması
25	Kızılağaç Köyü Lübnan Sediri	Antalya	2500 m ²	21.02.1995	Lübnan Sediri'nin 1500 yaşında , 26 m. boy, 2.45 m. çap ve 7.69 m. çevre genişliğine sahip olması
26	Koca Katran Lübnan Sediri	Antalya	2500 m ²	21.02.1995	Lübnan Sediri'nin 2000 yaşında , 25 m. boy, 2.62 m. çap ve 8.23 m. çevre genişliğine sahip olması
27	Şah Ardıç	Antalya	2500 m ²	21.02.1995	Ardıç Ağacı'nın 800 yaşında , 24 m. boy, 2.35 m. çap ve 7.38 m. çevre genişliği
28	Koç Sedir	Antalya	2500 m ²	21.02.1995	Sedir Ağacı'nın 650 yaşında , 35 m. boy, 1.85 m. çap ve 6.10 m. çevre genişliği
29	Söğüt Köyü Çınarı	Muğla	1500 m ²	21.02.1995	Çınar Ağacı'nın 250 yaşında , 35 m. boy, 2.70 m. çap ve 8.50 m. çevre genişli.
30	Bayır Servi Ağacı	Muğla	1500 m ²	21.02.1995	Servi Ağacı'nın 250 yaşında , 30 m. boy, 1.80 m. çap ve 5.65 m. çevre genişliği
31	Bayır Çınarı	Muğla	1500 m ²	21.02.1995	Çınar Ağacı'nın 300 yaşında , 30 m. boy, 2.67 m. çap ve 8.38 m. çevre genişli.
32	Ulu Meşe	Muğla	1500 m ²	21.02.1995	Meşe Ağacı'nın 25 m. boy, 1.42 m. çap ve 4.25 m. çevre genişliğine sahip olması
33	Ovacık Köyü Anadolu	İzmir	2500 m ²	21.02.1995	Anadolu Kestanesi'nin 500 yaşında , 18 m. boy, 2.,78 m. çap

	Kestanesi				ve 73 m. çevre genişliğine sahip olması
34	Çatal Çam	Isparta	2500 m ²	21.04.1995	Çatal Çamı'nın 650-700 yaşında , 22 m. boy, 1.88 m. çap ve 8.73 m. çevre gen.
35	Aslan Ardıcı	Antalya	2500 m ²	21.04.1995	Ardıç Ağacı'nın 1700 yaşında , 25 m. boy, 3.40 m. çap ve 12.53 m. çevre geniş.
36	Karamık Köyü Sediri	Antalya	2500 m ²	21.04.1995	Sedir Ağacı'nın 500 yaşında 25 m. boy, 1.82 m. çap ve 6.34 m. Çevre genişliği
37	Beldeğirmeni Köyü Çınarı	Kastamonu	1500 m ²	21.04.1995	Çınar Ağacı'nın 800 yaşında , 50 m. boy, 2.80 m. çap ve 9 m. çevre genişliği
38	Oniki Kardeşler	Kastamonu	1500 m ²	21.04.1995	Birbirine bitişik tek kökten oluşan 12 çatala sahip Kayın Ağacı'nın , 95-105 yaşında , 35-40 m. boy ve çatalının her birinin 40-45 cm. çapa sahip olması
39	Erenler Çamı	Kastamonu	1500 m ²	21.04.1995	Erenler Çamı'nın 300 yaşında , 5 m. boy, 0.90 m. çap ve 2.70 m. çevre gen. sahip olması yanı sıra 30-40 kalınlığında ve 12-15 m uzunluğundaki yatay dalların yere paralel olması
40	Kirani Evliya Ardıcı	Gümüşhane	2500 m ²	26.06.1995	2123 m. rakımda bulunan Ardıç Ağacı'nın 4.80 m. boy, 1.32 m. çap ve 4.15 m. çevre genişliğine
41	Ali Ağanın Kavağı	Gümüşhane	1500 m ²	26.06.1995	Kavak Ağacı'nın 30 m. boy, 1.55 m. çap ve 4.85 m. çevre genişliğine sahip
42	Yarendere Fıstık Çamı	İzmir	2500 m ²	25.07.1995	Fıstık Çamı'nın 150 yaşında , 30 m. boy, 1.30 m. çap ve 4.10 m. çevre genişliği
43	İlk Kurşun Çınarı	İzmir	2500 m ²	25.07.1995	Çınar Ağacı'nın 300 yaşında , 32 m. boy, 2 m. çap ve 5.80 m. çevre genişliği
44	Yemişçi Çınarı	İzmir	2500 m ²	25.07.1995	Çınar Ağacı'nın 350 yaşında , 20 m. boy, 3 m. çap ve 9 m. çevre genişliği
45	Fıstık Çamı	İzmir	2500 m ²	25.07.1995	Fıstık Çamı'nın 105 yaşında , 20 m. boy, 1.20m. çap ve 3.90 m. çevre genişliği
46	Örümcek Ormanı Ladini (1)	Gümüşhane	2500 m ²	11.10.1995	Ladin Ağacı'nın 400 yaşında , 49.1 m. boy, 1.48 m. çap ve 4.65 m. çevre geniş.
47	Örümcek Ormanı Ladini (2)	Gümüşhane	2500 m ²	11.10.1995	Ladin Ağacı'nın 400 yaşında , 61.5 m. boy, 1.54 m. çap ve 4.85 m. çevre geniş.
48	Örümcek Ormanı Ladini (3)	Gümüşhane	2500 m ²	11.10.1995	Ladin Ağacı'nın 400 yaşında , 52.5 m. boy, 1.21 m. çap ve 3.81 m. çevre geniş.
49	Örümcek Ormanı Ladini (4)	Gümüşhane	2500 m ²	11.10.1995	Ladin Ağacı'nın 400 yaşında , 53.4 m. boy, 1.22 m. çap ve 3.83 m. çevre geniş.
50	Örümcek Ormanı Göknarı (1)	Gümüşhane	2500 m ²	11.10.1995	Göknar Ağacı'nın 400 yaşında , 54.5 m. boy, 1.18 m. çap ve 3.70 m. çevre genişliğine sahip olması
51	Örümcek Ormanı Göknarı (2)	Gümüşhane	2500 m ²	11.10.1995	Göknar Ağacı'nın 400 yaşında , 54 m. boy, 1.92 m. çap ve 6.05 m. çevre genişliğine sahip olması
52	Örümcek Ormanı Göknarı (3)	Gümüşhane	2500 m ²	11.10.1995	Göknar Ağacı'nın 400 yaşında , 57.6 m. boy, 1.76 m. çap ve 5.52 m. çevre genişliğine sahip olması
53	Örümcek Ormanı Göknarı (4)	Gümüşhane	2500 m ²	11.10.1995	Göknar Ağacı'nın 400 yaşında , 58.5 m. boy, 1.80 m. çap ve 5.65 m. çevre genişliğine sahip olması
54	Kadınlar Kuyusu Koca Menengici	İzmir	2500 m ²	31.10.1995	Menengiç Ağacı'nın 600 yaşında, 14 m. boy, 2.10 m. çap ve 7.30 m. çevre genişliğine sahip olması
55	Bitez Yalısı Zeytin Ağacı	Muğla	2500 m ²	29.09.1995	300 yaşında 3.5 m. boyunda, 2.m çap ve 7.60 m.çevre genişliğine sahip olması
56	Meke Gölü	Konya	260 ha.	03.08.1998	Maar adı verilen bir volkanik patlama sonucu çukurun sularla dolarak oluşması. Daha sonra yeni bir volkanik aktivite ile ortaya çıkan volkan konisi maar içerisin de yükselmesiyle halka şeklinde bir göl ile karakterlenen Meke Gölü jeomorfolojik açıdan öneme sahiptir.
57	Kabaardıç	Ankara	0.05 ha	23.10.2000	Ardıç ağacı tahminen 750 yaşında, 20 metre boyunda, 2.80 metre çapında ve 9 metre çevre genişliğine sahip olması.
58	Geyik Alanı	Eskişehir	10.5 ha	03.11.2000	Sarıçam 8 pinus Sylvestris) ağaçlarından oluşan doğal yaşlı orman olarak kalmış 200-400 yaşları arasında ve 38-45 metreye kadar boylanan düzgün ve dolgun bireylerden oluşan bir meşcereye sahiptir.
59	Mut Yerköprü Şelalesi	Mersin	117.5 ha	03.05.2001	Şelale 110 milyon yıl önce kretose yaşlı kireçtaşlarının faylanması sonucunda çok dar bir kanyonun oluşması ve bu faylanmaya bağlı olarak bol karbonatlı su taşıyan bir kaynak suyun varlığı ile ortaya çıkmıştır. Bu kaynaktan ortaya başlamış ve halen bu oluşum devam etmekte. Görsel zenginliği ile yaklaşık 30 m'lik yükseklikte akan bir şelale ve şelaleyi oluşturan su tünelinin içerisinde doğallığı bozulmamış sarkıtlar zengin bitki çeşitliliğine sahiptir.
60	Koruluk Kermes Meşesi 1	Afyon	1000 m ²	06.09.2002	Kermes Meşesi türünün 77 cm çap, 11 m boy ve 243 cm çevre genişliği
61	Koruluk Kermes Meşesi 2	Afyon	1000 m ²	06.09.2002	Kermes Meşesi türünün 16,8 m boylarında , 97-101-75 çaplarında ve 306, 318, 236 cm çevre genişliği

62	Koruluk Kermes Meşesi 3	Afyon	1000 m ²	06.09.2002	Kermes Meşesi türünün 13 m boy, 1,17 m çap ve 3,7 m çevre genişliği
63	Alanın Ardıcı	Erzincan	1000 m ²	06.09.2002	Ardıç ağacı türünün 11 m boy, 1,7 m çap ve 4,9 m çevre genişliği
64	Kocapınar Toros Sediri	Burdur	1000 m ²	06.09.2002	Sedir ağacı türünün 318 yaşlarında, 24 m boy, 1,6 m çap ve 5,04 m çevre geniş.
65	Kamilet Doğu Kayını	Artvin	1000 m ²	06.09.2002	Kayın ağacı türünün, 300 yaşlarında 42 m boy, 3,08 m çap ve 9,70 m çevre gen.
66	Sırıkyayla Göknarı	Düzce	1000 m ²	06.09.2002	Göknar ağacı türünün, 300 yaşlarında , 70 m boy, 1,36 m çap ve 6 m çevre gen.
67	Paşabükü Dışbudak Ağacı	Düzce	1000 m ²	06.09.2002	Dışbudak ağacı türünün, 110 yaşlarında, 46 m boy, 1 m çap ve 3 m çevre geniş.
68	Kayadibi Porsuk Ağacı	Düzce	1000 m ²	06.09.2002	Porsuk ağacı türünün, 775 yaşlarında 27,5 m boy, 1,90 m çap ve 4,80 m çevre genişliği
69	Ballık Köyü Sediri	Burdur	1000 m ²	06.09.2002	Sedir ağacı türünün, 530 yaşlarında, 49 m boy, 2,30 m çap ve 7,22 m çevre gen.
70	Kapıderesi Toros Sediri 1	Isparta	1000 m ²	06.09.2002	Sedir ağacı türünün 655 yaşlarında, 20 m boy, 1,57 m çap ve 4,94 m çevre gen.
71	Kapıderesi Toros Sediri 2	Isparta	1000 m ²	06.09.2002	Sedir ağacı türünün 614 yaşlarında, 20 m boy, 2,16 m çap ve 6,80 m çevre gen.
72	Kapıderesi Toros Sediri 3	Isparta	1000 m ²	06.09.2002	Sedir ağacı türünün 682 yaşlarında, 22 m boy, 1,84 m çap ve 5,8 m çevre gen.
73	Küçükkapı Sedir Ağacı	Isparta	1000 m ²	06.09.2002	Sedir ağacı türünün 740 yaşlarında, 22 m boy, 1,72 m çap ve 5,40 m çevre gen.
74	Tota Dağı Anadolu Kestanesi	Isparta	1000 m ²	06.09.2002	Anadolu kestanesi ağacının, 190 yaşlarında, 12 m boy, 1 m çap ve 3,14 m çevre gen.
75	Yaz İhlamur Ağacı	Isparta	1000 m ²	06.09.2002	Yaz ıhlamur ağacı türünün, 320 yaşlarında, 10 m boy, 1,08 m çap ve 3,39 m çevre gen.
76	Evciler Köyü Sedir Ağacı	Burdur	1000 m ²	06.09.2002	Sedir ağacı türünün, 250 yaşlarında, 27 m boy, 1,43 m çap ve 4,50 m çevre gen.
77	Yalnız Ardıç	Isparta	1000 m ²	06.09.2002	Ardıç ağacı türünün, 500 yaşlarında 13 m boy, 2,02 m çap ve 6,34 m çevre gen.
78	Kırıntı Köyü Çınar Ağacı	Isparta	1000 m ²	06.09.2002	Çınar ağacı türünün, 21 m boy, 3,10 m çap ve 9,73 m çevre genişliği
79	Kırıntı Köyü Doğu Çınarı	Isparta	1000 m ²	06.09.2002	Çınar ağacı türünün, 200 yaşlarında, 12 m boy, 1,90 m çap ve 5,97 m çevre gen.
80	Tota Dağı Ardıç Ağacı	Isparta	1000 m ²	06.09.2002	Ardıç ağacı türünün, 450 yaşlarında, 16 m boy, 1,50 m çap ve 4,71 m çevre gen.
81	Melodere Doğu Ladini	Artvin	1000 m ²	06.09.2002	Ladin ağacı türünün, 150 yaşlarında, 30 m boy, 0,76 m çap ve 2,40 m çevre gen.
82	Koca Sedir Ağacı	Antalya	1000 m ²	13.09.2002	Sedir ağacı türünün, 1070 yaşlarında 35 m boy, 2,30 m çap ve 7,30 m çevre gen.
83	Dibek Sedir Ağacı	Antalya	1000 m ²	13.09.2002	Sedir ağacı türünün, 1700 yaşlarında, 23 m boy, 2,32 m çap ve 7,20 m çevre gen.
84	Acıkise Ardıç Ağacı	Adana	1000 m ²	13.09.2002	Ardıç ağacı türünün, 630 yaşlarında 19 m boy, 1,88 m çap ve 5,90 m çevre gen.
85	Acıkise Doğu Çınarı	Adana	1000 m ²	13.09.2002	Çınar ağacı türünün, 340 yaşlarında 16 m boy, 2,16 m çap ve 6,80 m çevre gen.
86	Kandildere Ardıç Ağacı	Adana	1000 m ²	16.10.2002	Ardıç ağacı türünün 610 yaşlarında 20 m boy, 1,84 m çap ve 6,80 m çevre gen.
87	Ağılı Ardıç	Konya	1000 m ²	16.10.2002	Ardıç ağacı türünün, 1000 yaşlarında 12 m boy, 4 m çap ve 12 m çevre genişliği
88	Altıkardeşler	Karaman	1000 m ²	16.10.2002	Ardıç ağacı türünün 280 yaşlarında, 27 m boy, 2,50 m çap ve 7,50 m çevre gen.
89	Dede Ardıç	Karaman	1000 m ²	16.10.2002	Ardıç ağacı türünün 500 yaşlarında, 15 m boy, 3,76 m çap ve 11,30 m çevre gen
90	Karageyikli Türk Fındığı	Eskişehir	1000 m ²	06.05.2003	Fındık ağacı türünün, 1030 yaşlarında, 9 m boy, 1,5 m çap ve 4,69 m çevre gen.
91	Kokulu Ardıç 1	Eskişehir	1000 m ²	06.05.2003	Ardıç ağacı türünün, 665 yaşlarında, 11 m boy, 1,1 m çap ve 3,7 m çevre gen.
92	Kokulu Ardıç 2	Eskişehir	1000 m ²	06.05.2003	Ardıç ağacı türünün 730 yaşlarında, 12 m boy, 1,3 m çap ve 4,03 m çevre gen.
93	Kokulu Ardıç 3	Eskişehir	1000 m ²	06.05.2003	Ardıç ağacı türünün, 645 yaşlarında, 11,5 m boy, 1,1 m çap ve 4 m çevre gen.
94	Kepez Saçlı Meşesi	Eskişehir	1000 m ²	06.05.2003	Meşe Ağacı türünün 475 yaşlarında, 12 m boy, 12 m çap ve 3,95 m çevre gen.
95	Pribaba meşesi	Eskişehir	1000 m ²	06.05.2003	Meşe ağacı türünün 350 yaşlarında 16,5 m boy, 2,3 m çap ve 6,90 m çevre gen.
96	Kayı Ardıcı	Eskişehir	1000 m ²	06.05.2003	Ardıç ağacı türünün 520 yaşlarında, 12 m boy, 1,1 m çap ve

					3,67 m çevre gen.
97	Gedelma Çınarı	Antalya	1000 m ²	06.05.2003	Çınar ağacı türünün, 28 m boy, 4,54 m çap ve 14,26 m çevre genişliği
98	Onat Çınarı	Hatay	1000 m ²	06.05.2003	Çınar ağacı türünün 280 yaşlarında, 35-40 m boy, 4 m çap, 12,5 m çevre gen.
99	Keramet Dutu	Eskişehir	1000 m ²	06.05.2003	Dut ağacı türünün, 700 yaşlarında, 7 m boy, 1,1 m çap ve 4,17 m çevre gen.
100	Dede Menengici	İzmir	1000 m ²	06.05.2003	Menengiç ağacı türünün 800 yaşlarında, 9,5 m boy, 2 m çap ve 8,56 m çevre genişliği
101	Yüzen Adalar	Bingöl	38 ha	05.08.2003	Yüzen adalar; 38 ha olup, 60 m derinliğinde, 10 m çapında göl üzerinde yüzen ve göl tabanı ile bağı olmayan ve üzerinde barındırdığı yapraklı ve otsu bitki türleri ile yelken işlevi yaparak ilginç bir yapı oluşturmaktadır. Aynı zamanda rüzgarda adaların göl üzerinde hareket etmesini sağlarlar. Bu özelliği ile ekosistem bütünlüğü içerisinde ilginç bir görünüm sergileyerek alanın peyzaj değerini artırır. Yapısı, peyzaj değeri ve sahip olduğu özellikleri ile ulusal düzeyde ender görülen doğal bir oluşumdur.
102	Nemrut Kalderası	Bitlis	4782 ha	31.10.2003	Neojen ve kuaterner volkanizması ile, ülkemizde birçok volkanik birim oluşmuştur. Bunlar içinde en ilginç olanı kalderalardır. “Volkanik konilerin üst kısımlarında, volkanik patlama sonucunda veya çökme ile meydana gelen, kraterden daha büyük çukurluk” olarak tanımlanan kalderalar, birçok ülkede jeolojik ve jeomorfolojik mirasın ilginç mirası olarak değerlendirilmektedir. Nemrut kalderası, sahip olduğu boyutları, oluşum özellikleri ve peyzaj değeri itibarıyla ulusal düzeyde ender bir jeolojik /jeomorfolojik doğal bir mirastır.

Kaynak:Çevre ve Orman Bakanlığı, Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, 2003.

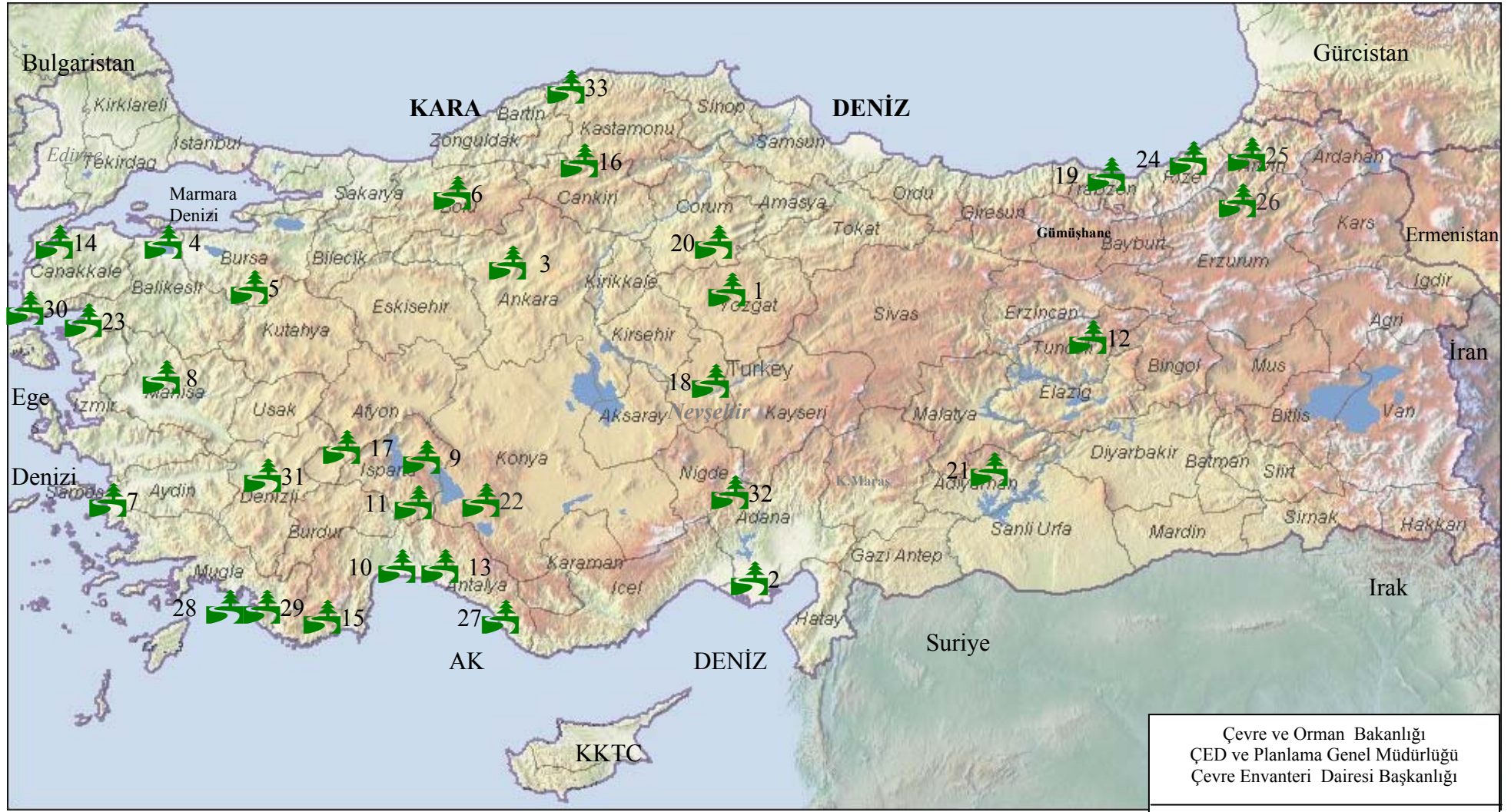
Yurdumuzda, 2003 yılı sonu itibarıyla; 33 adet Milli Park, 35 adet Tabiatı Koruma Alanları, 102 adet Tabiat Anıtı ve 17 adet Tabiat Parkı bulunmaktadır.

Tablo:VI.2.1' de Milli Parkların; **Tablo:VI.2.2'**de, Tabiatı Koruma Alanlarının, **Tablo:VI.2.3'**de ise Tabiat Parklarının Adı, Bulunduğu Alan, Tesis Tarihi ve Karakteristiği ile ilgili bilgiler verilmektedir.

Tablo:VI.2.4.'de Tabiat Anıtlarının Adı, Bulunduğu İl, Alanı, İlan Tarihi ve Kaynak Değerleri ile ilgili kısa bilgiler yer almaktadır.

Kaynaklar:

- 1- Orman Genel Müdürlüğü, Kuruluşunun 150. Yılında Ormancılığımız, Ankara, 1989.
- 2- Çevre Bakanlığı, Çevre Koruma Genel Müdürlüğü, 1995.
- 3- 2873 Sayılı, Milli Parklar Kanunu.
- 4- Çevre ve Orman Bakanlığı, Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, 2003.

Türkiye'de Milli Parkların Adları ve Bulundukları İller:

1-Yozgat Çamlığı M.P.	7-Dilek Y.B.Menderes	13- Beydağları M. Parkı	19-Altındere Vd. M.P.	25-Hatilla Vadisi Milli Parkı	31-Honaz Dağı Milli Parkı
2- Karatepe-Asalantaş M.P	8-Spildağı Milli Parkı	14-Gelibolu Y.adası T.M.P	20- Boğazköy-Alacahöyük	26-Karagöl-Sahara M.P.	32-Aladağlar Milli Parkı
3-Soğuksu Milli Parkı	9-Kızıldağ Milli Park	15-Köprülü Kanyon M.P.	21-Nemrut Dağı Milli Parkı	27-Altınbeşik Mağarası M.P	33- Küre Dağı Milli Parkı
4- Kuşçenneti Milli Parkı	10- Güllük-Termasos	16-İlgaz Dağı Milli Parkı	22-Beyşehir Gölü Milli Parkı	28-Marmaris Milli Parkı	
5-Uludağ Milli Parkı	11-Kovada Gölü M.P.	17- Başkomutan T.M. Park	23-Kazdağı Milli Parkı	29-Saklıkent Milli Parkı	
6-Yedigöller Milli Parkı	12- Munzur Vadisi M.P	18-Göreme Milli Parkı	24- Kackar Dağları M. Parkı	30- Trova Tarihi Milli Parkı	

Çevre ve Orman Bakanlığı
ÇED ve Planlama Genel Müdürlüğü
Çevre Envanteri Dairesi Başkanlığı

Türkiye'de Milli Parklar Haritası

Harita No:VI.2.1.

Kaynak: Orman Bakanlığı MPGM-2001
Çevre Bakanlığı ÇKGM-2001

VI.3. ÖZEL ÇEVRE KORUMA BÖLGELERİ

Plansız ve dengesiz sanayileşme, çarpık ve hızlı kentleşme, dünyanın akciğerleri olan ormanların tahrip edilmesi sonucu giderek azalması, küresel ısınma ve sera etkisi, enerji kaynaklarının sınırlı olması, toprak su ve havanın kirlenmesi, doğal kaynakların azalması dikkatleri gün geçtikçe daha fazla çevre ve değerlerinin üzerine toplamaktadır.

Nesillerin refahı ve mutluluğu için sanayileşme ve modernleşmenin yanında önemli bir yer tutan çevre, bütün dünyada olduğu gibi ülkemizde de önemi gittikçe artan ve kamu oyunun gün geçtikçe daha çok dikkat ve ilgisini çeken bir konu haline gelmiştir. Dünya nimetlerinden sadece bugün faydalanma düşüncesi, günümüz insanını tatmin etmemekte olup, gelecek nesillere havası ve suyu kirlenmemiş, toprağı bozulmamış, gürültüden ve diğer kirliliklerden uzak temiz, güzel yeşil ve sağlıklı bir çevre bırakabilme bilinci gelişmektedir.

21. Yüzyılda ise çevrenin, hemen her sektörü ve gelişmeyi yönlendirmesi, sürdürülebilir kalkınma modelini ön plana çıkarması beklenmektedir.

Bu anlayışla, tabiatı bozulduktan sonra düzeltmek yerine, bozulmasına engel olma, koruyarak geliştirerek kalkınma ilkesi doğrultusunda, zengin değerlere sahip yöreler “**Özel Çevre Koruma Bölgeleri**” olarak tespit ve ilan edilmektedir.

Çevre korumada dünyada uygulamaları görülen ve yurdumuzda da Bakanlar Kurulu Kararları ile tespit ve ilan edilen 13 Özel Çevre Koruma Bölgesinde gerçekleştirilecek faaliyetler, bu bölgelerin doğal dokusunun bozulmadan gelecek kuşaklara aktarılmasına imkan sağlayacaktır.

Ülkemizde doğal, kültürel ve tarihi değerlerin bir arada olduğu yerler elbette ki 13 bölge değil benzer değerlere sahip pek çok köşe vardır.

Özel Çevre Koruma Bölgelerinde çevre değerleri korunmakta, mevcut çevre sorunlarının giderilmesi için tedbirler alınmakta koruma-kullanma esasları belirlenmekte, imar planları yapılmakta ve gerektiğinde mevcut planlarda revizyonlar gerçekleştirilmekte, ayrıca mahalli yönetimlerle yapılan işbirliği sonucu, altyapı projelerine destek olunmakta, eğitim ve yayın faaliyetleri yapılmaktadır.

VI.3.1. Özel Çevre Koruma Bölgesi İçin Aranılan Esas ve Şartlar:

- 1- Tarihi, arkeolojik ve kültür zenginliği bulunan,
- 2- Kara ve su ekosistemi bir bütünlük ve devamlılık gösteren,
- 3- Kendine has biyolojik, ekolojik ve jeomorfolojik özellikleri olan,
- 4- Bitki, hayvan, kuş ve balık gibi canlılar bakımından tabi biyolojik zenginliğe sahip olan,
- 5- Yangın gibi, maden kaynakları işletilmesi gibi değişik baskılarla ekosistemi fazla değişikliğe uğramamış veya biyolojik zenginlikleri kaybolmamış bulunan,
- 6- Tarım, madencilik ve sanayi gibi dış tesirlerin baskısından uzak kalmış ve uzun vade de bu tesirlerin etkili olamayacağı, korunması kolay olan,
- 7- Gelişmiş yerleşim bölgeleri dışında kalan ve uzun vadede oturma uygun olmayan,

- 8- İhtiva ettiği biyolojik ve ekolojik özelliklerin bozulmadan kalmasını ve devamlılığını sağlayacak, çevresindeki diğer tarım ve endüstriyel faaliyetlerin kirletici tesirlerinden fazla etkilenmeyecek büyüklükte (ideal saha büyüklüğü en az 3000 ha.'dır. Fakat yörenin özelliğine göre 1000 ha ve hatta ada gibi özel durumlarda daha küçük alanlar düşünülebilir.)
- 9- Nesli tehlikedeki bitki ve hayvanların korunmasında önem taşıyan,
- 10-Turizm, rekreasyon, avcılık bakımından korunması ve geliştirilmesi uygun olan alanlar Özel Çevre Koruma Bölgesi kapsamına alınmaktadır.

VI.3.2. Özel Çevre Koruma Alanları Hakkında Mevzuat:

2872 Sayılı Çevre Kanunu'nun 9. maddesi uyarınca ilan edilen “**Özel Çevre Koruma Bölgeleri**” Hassas Yörelere olarak belirlenmektedir. Bu madde uyarınca; Kırsal ve kentsel alanda arazi kullanım kararlarına uygun olarak tespit edilen koruma alanları ve bu alanlarda arazi kullanım esasları yönetmeliklerle belirlenir. Tespit edilen bu esaslar çerçevesinde aşırı ve yanlış kullanım, her türlü çöp ve artıkların yurt dışından getirilmesi nedeniyle ülkenin temel ekolojik sistemlerinin dengesinin bozulması, hayvan ve bitki türlerinin nesillerinin tehlikeye düşürülmesi, doğal zenginliklerin bütünlüklerinin tahribi yasaktır.

Bakanlar Kurulu, ülke ve dünya ölçeğinde ekolojik önemi olan çevre kirlenmeleri ve bozulmalarına duyarlı alanları, tabii güzelliklerin gelecek nesillere ulaşmasını sağlamak amacıyla Özel Çevre Koruma Alanları olarak tespit edilen ve ilan edilmeye, bu alanlarda uygulanacak koruma ve kullanma esasları ile plan ve projelerin hangi Bakanlıkça hazırlanıp yürütüleceğini belirlemeye yetkilidir.

VI.3.3. Özel Çevre Koruma Bölgelerinin Amacı:

- a) Çevre kirlenmesi ve bozulmasına karşı korumak,
- b) Bu alanların doğal özelliklerini ve tarihi kalıntıların gelecek nesillere intikalini teminat altına almak,
- c) Ekolojik öneme sahip olan yöreler vb. kriterlerin göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

VI.3.4. Özel Çevre Koruma Kurumu:

13 Kasım 1989 tarihinde 383 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Özel Çevre Koruma Kurumu Başkanlığı kurulmuştur. 1991 yılında Çevre Bakanlığı'nın kurulmasını müteakiben, bakanlığın bağlı kurumu olarak yerini almıştır. 4856 sayılı kanun ile kurulan Çevre ve Orman Bakanlığı'nın bağlı kuruluşu olarak görevini sürdürmektedir.

2872 Sayılı Çevre Kanunu'nun 9. maddesine dayanılarak Bakanlar Kurulu Kararı ile 2001 yılı sonuna kadar 13 Özel Çevre Koruma Bölgesi ilan edilmiştir. Bu bölgeler; sahip oldukları doğal, kültürel ve tarihi değerlerin, çevre kirlenmesine ve bozulmasına karşı korunması, doğal ve tarihi değerlerin gelecek nesillere aktarılmasının güvence altına alınması amacıyla seçilmişlerdir.

Tablo:VI.3.1.'de “Özel Çevre Koruma Bölgeleri” ilan edilen alanların adları, bölgeleri ve diğer bilgiler kısa olarak verilmiştir.

VI.3.1 No’lu “Özel Çevre Koruma Bölgeleri” adlı haritada ise, ülke genelinde 2001 yılı itibari ile ilan edilen 13 adet Özel Çevre Koruma Alanı’nın yerleri ayrı ayrı gösterilmiştir.

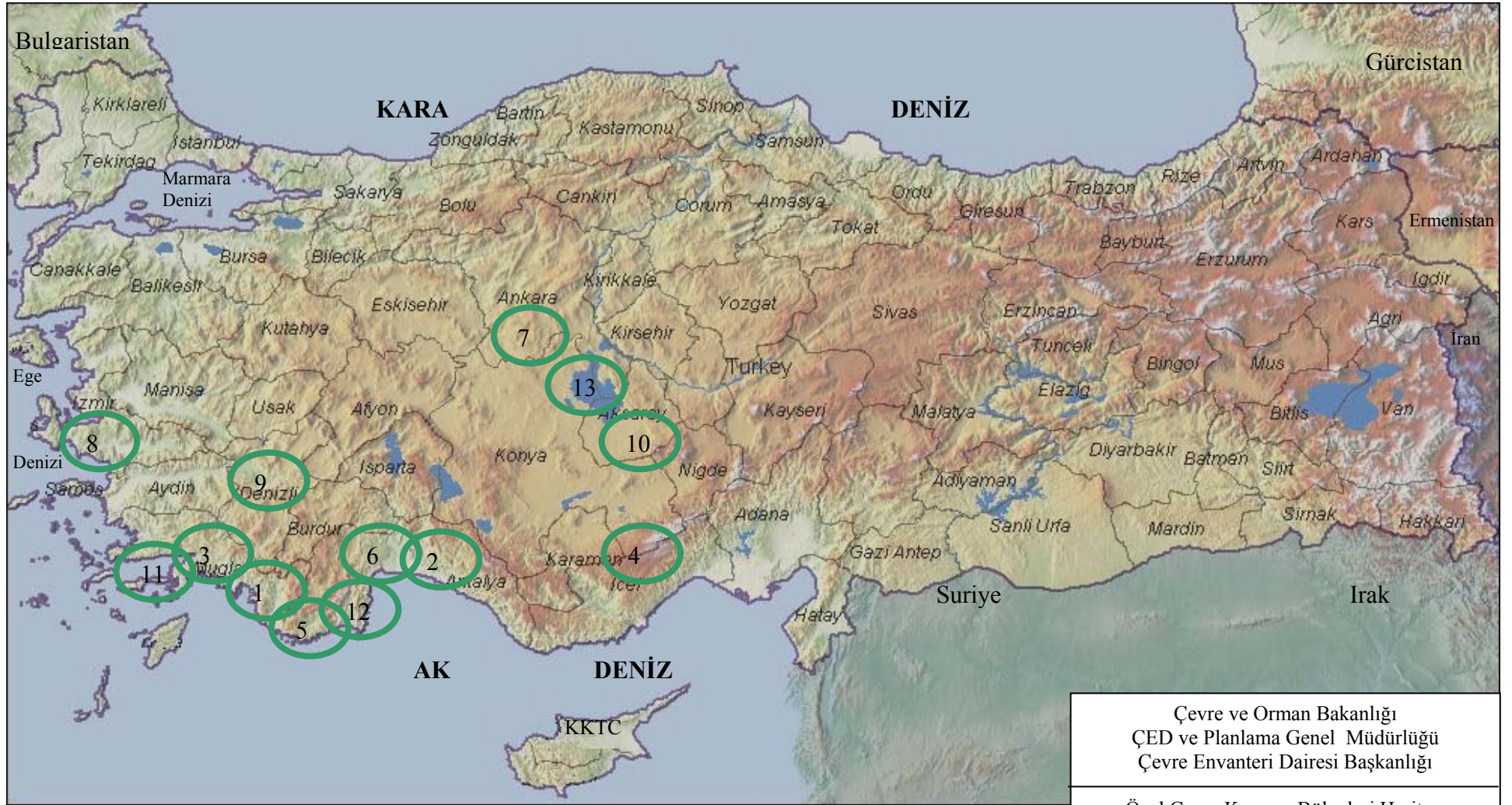
Tablo:VI.3.1 Özel Çevre Koruma Bölgeleri

SIR A	ALAN ADI	BÖLGE	ALAN (km ²)	TESİS TARİHİ	ALAN KARAKTERİSTİĞİ
1	Köyceğiz (Dalyan)	Antalya	385	05.07.1988	Farklı nitelikteki yeryüzü şekilleri ,eşsiz doğal güzellikleri kanalları, gölü ve doğal güzellikleri zengin flora ve fauna varlığına sahiptir.
2	Fethiye (Göcek)	Antalya	613	05.07.1988	Eşsiz doğal güzellikleri,kanalları ,gölü ve zengin flora fauna varlığına sahiptir.
3	Gökova	Muğla	521	06.07.1988	Eşsiz doğal değerleri koyları,tarihi eserleri ile önemli bölge flora fauna bakımından zengin.
4	Göksu Deltası	Mersin	236	18.01.1990	Nadir ve nesli tehlikeye düşmüş çeşitli kuş türlerinin yaşama, üreme, beslenme ve konaklama yeridir. Deniz Kaplumbağası vb.
5	Kekova	Antalya	260	02.03.1990	Batık kentleri, tarihi eserleri ve el değmemiş doğal güzellikleri ile ünlüdür.
6	Patara	Antalya	190	02.03.1990	Bölge tarihi ve kültürel eserlerle ,eşsiz doğal güzelliklere ve zenginliğe sahiptir.
7	Gölbaşı	Ankara	1245	21.11.1990	Göl ekosistemleri ile zengin bir ekolojik yapıya sahip.
8	Foça	İzmir	28	21.11.1990	Kıyıda ve adalarda kendine özgü kıyı oluşumu ,yöresel bitki örtüsü ,nesli tükenmeye yüz tutmuş Akdeniz Fok'u.
9	Pamukkale	Denizli	44	22.11.1990	Kendine özgü doğal yapısı ve tarihi değerleri ile önemli bir merkezdir.
10	Ihlara (Kapadokya)	Aksaray	48	22.11.1990	Eşsiz güzellikte kültür ve tarihi hazinelerine sahip çok zengin bitki örtüsü vardır.
11	Datça (Bozburun)	Muğla	1474	22.11.1990	Bambus arıları en önemli biyolojik zenginlikleridir. Önemli koyu bitki örtüsü ve bol oksijenli havası doğal zenginlikleridir.
12	Belek	Antalya	135	22.11.1990	Deniz kaplumbağa yumurtlama alanları ile nadir bitki ve hayvan türünün bulunduğu bölge
13	Tuzgölü	Ankara Konya Aksaray	6274	02.11.2000	Dünyanın sayılı kapalı havzalarından biri oluşu,ülkemiz tuz ihtiyacının % 73 ünün buradan karşılanması,, Sayısız kuş türü için habitat özelliği taşıması,konaklama ve kuluçka yerlerinin bulunması.

Kaynak: Çevre Bakanlığı, Özel Çevre Koruma Kurumu Başkanlığı, 2001.

Kaynaklar

- 1- Çevre Bakanlığı, Özel Çevre Koruma Kurumu Başkanlığı, Özel Çevre Koruma Dergisi, Sayı:1.2.3.4, 1992.
- 2- Çevre Bakanlığı, Özel Çevre Koruma Kurumu Başkanlığı, 2001

Özel Çevre Koruma Bölgeleri

- 1-Köyceğiz (Antalya-Dalyan) ÖÇK.Böl.
 2- Fetiye –Göcek (Antalya) ÖÇK.Böl.
 3- Gökova (Muğla) ÖÇK.Böl.
 4- Gökso Deltası Mersin) ÖÇK.Böl.

- 5- Kekova (Antalya) ÖÇK.Böl.
 6- Patara (Antalya) ÖÇK.Böl.
 7- Gölbaşı (Ankara) ÖÇK.Böl.
 8-Foça (İzmir) ÖÇK.Böl.
 9- Pamukkale (Denizli) ÖÇK.Böl.

- 10- Ihlara (Aksaray-Kapadokya) ÖÇK.Böl.
 11- Datça –Bozburun (Muğla) ÖÇK.Böl.
 12-Belek (Antalya) ÖÇK.Böl.
 13-Tuzgölü (Ankara-Aksaray-Konya)ÖÇK.Böl.

Çevre ve Orman Bakanlığı
 ÇED ve Planlama Genel Müdürlüğü
 Çevre Envanteri Dairesi Başkanlığı

Özel Çevre Koruma Bölgeleri Haritası

Harita No: VI.3.1

Kaynak:Özel Çevre Koruma Kurumu Başkanlığı-
 2001

VI.4. TÜRKİYE’NİN SULAK ALANLARI

VI.4.1 Sulak Alanlar

Türkiye coğrafi konumu, geniş toprakları, topoğrafik yapısı ve farklı iklim bölgeleri sebebiyle, ornitolojik (^{1*}) açıdan özel bir önem taşımaktadır.

Asya, Avrupa ve Afrika kıtalarının kesişme noktasında bulunan Türkiye, Batı Paleartik yöreyi güneydeki kışlama alanlarına bağlayan tabii bir köprü meydana getirmektedir. Türkiye aynı zamanda, topografyası ve dolayısıyla iklim şartlarının getirdiği çeşitlilik ve değişik yaşama ortamlarının varlığı yönünden de benzersizdir. Bu çeşitlilik sonucunda, gerek bitki örtüsü, gerekse hayvan toplulukları açısından ülkenin yüzölçümü dikkate alındığında, olağanüstü bir ortam zenginliği söz konusudur.

Su yüzünden yukarı doğru boylanmış saz, kamış gibi bitkilerin çok sık olduğu ve su aynalarının görülmediği veya çok az görüldüğü bataklıklara “**sazlık**” adı verilir. Doğal veya yapay, devamlı veya geçici, suları akıntılı veya durgun, acı, tatlı veya tuzlu, denizlerin gel-git hareketinin çekilme devresinde 6 metreyi geçmeyen derinlikleri kapsayan bütün sular, bataklık, sazlık ve turbiyerler “**Sulak Alanlar**” adı altında toplanmıştır. Sulak alanların ekolojik yapıları, özellikle su kuşları yönünden çok önemlidir. Genellikle derinliği 6 metreyi geçmeyen, güneş ışığının dibine kadar ulaşarak fito ve zooplanktonların, su altı ve su üstü bitkilerin, aquatik hayvanların gelişmesine imkan veren, çok yeri saz, kamış gibi yüksek, kuşların saklanmasına, yuvalanmasına ve barınmasına uygun olan sulak alanlar ornitolojik açıdan büyük öneme sahiptir.

Türkiye’de başlıca büyük göllerin bulunduğu bölgeler denize akışı olmayan kapalı havzalar (Enderoik Bölgeler) dir. Bunların en büyükleri Orta Anadolu’da Konya ve Tuz Gölü Havzaları, Doğu Anadolu’da Van Gölü Havzası ve Batı Toroslar’da Burdur, Acıgöl Havzası’dır. Daha küçük havzalar olarak Kayseri Tuzla Gölü, Sultan Sazlığı, Yay Gölü ve Kırşehir Seyfe Gölü Havzaları sayılabilir. Kapalı havzalarda yer alan göller genellikle tuzlu ve sodalıdır.

Deniz kıyılarındaki haliçlerden ve tuzlu bataklıklardan sazlıklara ve dağ göllerine kadar, geniş bir tanımlama taşıyan sulak alanlar ise nispeten küçük alanlarda kuşların gerek tür zenginliği, gerek sayı olarak yüksek değerlere ulaşmalarını sağlayan özellikleriyle, kuş bilimi bakımından çok önemlidir.

Türkiye’de soyu 1960’larda tükenmiş olan Yılanboyun Kuşu dahil olmak üzere 426 kuş türü belirlenmiştir. Bunların içinde, statüsü kesinleşmemiş 13 tür vardır. 400’ü aşkın türden yaklaşık 300’ü Türkiye’yi düzenli olarak kuluçka alanı için kullanmakta, 70 kadarı ise bölgede yalnızca kışlamakta ya da göç sırasında görülmektedir. Geriye kalan 40-45 tür ise, normalde Türkiye’de bulunmamakta, ancak bazı yıllarda, çoğunlukla da olumsuz hava şartlarının etkisi ile bu türlere çok az sayıda rastlanmaktadır.

Kuşların Türkiye’de dağılımı, mevsimlere ve yıllara göre önemli farklılıklar göstermektedir. Kışın, özellikle kıyı bölgelerinde yoğunlaşan kuş toplulukları

* Kuş Bilimi ve Yaşama Alanları

sayıca en yüksek değere, güneye göç ettikleri, sonbahar (Eylül-Kasım) aylarında ulaşır. Buna benzer bir kuş akını, İlkbahar (Şubat-Nisan) aylarında, ancak daha düşük bir düzeyde gözlenebilir. İlkbahar göçü daha uzun bir zaman diliminde, geniş bir arazi üzerinden ve az sayıda kuşla gerçekleşirken, sonbaharda güneye doğru yapılan göçler, kalabalık ve düzenli sürüler halinde ve oldukça kısa sürelidir.

Gerek Boğazlar ve Çoruh Vadisi'nden yapılan göçler gerekse belirli sulak alanlardaki olağanüstü konsantrasyonlar, Türkiye'nin ornitolojik önemini vurgulamaktadır. IUCN Red Data Book muhtevasına girmiş bir çok soyu tehlikede olan tür, Türkiye'de kuluçkaya yatmakta veya konaklamaktadır. Pelikan olarak bilinen 2 kuş türünden, Tepeli Kutan (*Pelecanus crispus*) popülasyonunun % 30'u ve Ak Kutan (*P.onocrotalus*) popülasyonunun % 60'ı Türkiye'deki sulak alanlarda kuluçkaya yatmaktadır.

VI.4.2 Sulak Alanların Önemi

Sulak Alanlar, tropik ormanlardan sonra biyolojik çeşitliliğin en yüksek olduğu ekosistemlerdir. Pek çok tür ve çeşitteki canlılar için uygun beslenme, üreme ve barınma ortamı olan sulak alanlar, yalnız bulundukları ülkenin değil, tüm dünyanın doğal zenginlik müzeleri olarak kabul edilmektedir. Yakın çevresinde yaşayan halkın yaşamında önemli yer tutan, bölge ve ülke ekonomisine katkılar sağlayan sulak alanlar; doğal dengenin ve biyolojik çeşitliliğin korunması yönünden de diğer ekosistemler içinde önemli ve farklı bir yere sahiptirler. Sulak alanların önemini şöyle özetlemek mümkündür.

- * Sulak Alanların, başta su kuşları olmak üzere çok zengin ve karakteristik bitki ve hayvan topluluklarına yaşama ortamı sağlaması,

- * Yeraltı suyu reşarjı ve deşarjı, taşkın kontrolü, taban suyunun dengelenmesi ve tuzlu su girişinin önlenmesindeki işlevleri ile bulundukları bölgenin su rejiminin dengelenmesine katkı sağlaması,

- * Bulundukları çevrenin nem oranını yükselterek başta yağış ve sıcaklık olmak üzere iklim elemanları üzerine olumlu etki yapması,

- * Tortu ve zehirli maddeleri alıkoyarak ve besin maddelerini kullanarak suyu temizlemesi ve özellikle suların yoğun olduğu sulak alanlar, atık sulardaki organik ve inorganik maddelerin arıtılmasında önemli rol oynaması,

- * Tropikal ormanlarla birlikte yeryüzünün en fazla biyolojik üretim yapan ekosistemlerini oluşturması,

- * Sulak alanların yüzbinlerce yıllık doğal süreçler sonucu meydana gelmiş ve ortama karakterize olmuş zengin bitki ve hayvan türleri ile yoğun organizma koleksiyonuna sahip yeryüzünün en önemli genetik rezervuarları olması,

- * Sulak alanların başta balıkçılık olmak üzere, hayvancılık, saz kesimi ve rekreasyonel faaliyetlere sağladığı imkanlar nedeniyle yüksek bir ekonomik değere sahip olması, bölge ve ülke ekonomisine önemli katkı sağlaması,

- * Özellikle büyük göl ve nehirlerde su yolu taşımacılığına imkan sağlaması ve nehir boylarındaki sulak alanların, sediman ve erozyon denetimi yapması gibi pek çok önemli yararları bulunmaktadır.

Türkiye sulak alanlar bakımından Avrupa ve Ortadoğu'nun en zengin ülkesi olup; ülkemizde toplam alanı yaklaşık 1 milyon hektarı aşan 250 civarında sulak alan bulunmaktadır. Uluslararası kriterler dikkate alınarak Çevre Bakanlığı'na yapılan değerlendirmeler neticesinde bu alanların 71 tanesinin uluslararası öneme sahip olduğu tespit edilmiştir.

Tablo:VI.4.1'de Türkiye'nin Uluslararası Öneme Sahip Sulak Alanları, **Tablo:VI.4.2'**de ise Diğer Sulak Alanların Adları, Bulunduğu Bölgeler veya Ait Olduğu İller, Koordinatları, Rakımı, Kapladığı Alan ve Statüleri ile ilgili kısa bilgiler verilmiştir.

Ülkemizdeki sulak alanların uluslararası düzeyde önem taşımasının asıl nedeni; Batı Paleartik Bölgedeki kuş göç yollarında en önemli ikisinin Türkiye üzerinden geçmesidir. Doğu Karadeniz Bölgesi'nden Türkiye'ye giren Çoruh Vadisi göç rotası ile 200.000'den fazla yırtıcı kuş Çoruh Nehri üzerinden uçarak Doğu Anadolu Bölgesindeki sulak alanlara yayılırlar. Türkiye üzerindeki bu göç, Batı Paleartik Bölgedeki en büyük yırtıcı göçüdür.

Karadeniz'in batısında Trakya üzerinden ülkemize girerek boğaz üzerinden Anadolu'ya geçen Boğaziçi göç rotası, 200-700'lük gruplar halinde 250.000'in üzerinde leyleğin gösterişli geçişlerine sahne olmaktadır. Bu nedenle kuşların göçleri sırasındaki bu uzun yolculuklarını güven içerisinde yapabilmeleri için, Türkiye'deki sulak alanların varlığı herhangi bir ülkedekinden daha fazla önem taşımaktadır.

Kısaca Ramsar olarak bilinen “Özellikle Su Kuşları Yaşama Ortamı Olarak Uluslararası Öneme Sahip Sulak Alanların Korunması” Sözleşmesi 1971 yılında İran'ın Ramsar kentinde imzaya açılmıştır. Ülkemiz 17 Mayıs 1994 tarihinden itibaren sözleşmeye resmen taraf olmuştur.

Bugüne kadar sözleşme listesine uluslararası öneme sahip alanlarımızdan, Akyatan Lagünü , Burdur Gölü, Gediz Deltası, Göksu Deltası, Kızılırmak Deltası, Manyas (Kuş) Gölü, Seyfe Gölü, Sultan Sazlığı ve Uluabat Gölü dahil edilmiştir.

Türkiye, bu sözleşme ile, başta listeye dahil ettirdiği 9 sulak alan olmak üzere, sınırları dahilindeki tüm sulak alanları korumayı, geliştirmeyi ve akılcı kullanmayı taahhüt etmiştir.

Ülkemizin 1994 yılında taraf olduğu Özellikle Su Kuşları Yaşama Ortamı Olarak Uluslararası Öneme Sahip Sulak Alanlar Hakkındaki Sözleşmenin (Ramsar Sözleşmesi) uygulanmasına yönelik olarak ülkemizdeki sulak alanların korunması, geliştirilmesi ve bu konuda görevli kurum ve kuruluşlar arasında işbirliği ve koordinasyon esaslarının belirlenmesi amacıyla Çevre Bakanlığı'nca hazırlanan **Sulak Alanların Korunması Yönetmeliği** 30 Ocak 2002 tarih ve 24656 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Yönetmelik, sulak alanların korunması ve yönetimi konusunda ülkemizdeki önemli bir boşluğu doldurmuştur. Yönetmelik, sulak alanlardaki genel koruma ve kullanma esasları, koruma bölgelerinin tespit edilmesi ve bu bölgelerde yapılacak uygulamalar, yönetim planlarının hazırlanması ve uygulanması ile Ramsar ulusal komisyonunun kurulması çalışma esaslarını ve 4 temel konu hakkındaki hükümleri belirlemektedir.

Ayrıca Yönetmelik ile koruma ve kullanım konularında çeşitli hükümler getirilmektedir.

“Sulak Alanların Uluslararası Kriterlere Göre İncelenmesi ve Envanterinin Hazırlanması, **Tablo:VI.4.3**’de ve eki **Tablo:VI.4.3.1**’de verilmiştir.

Uluslararası kriterlere göre bir örnek değerlendirme olmak üzere, Manyas Kuş Gölü Sulak Alanı incelenmiştir. “Ayrıca Doğayı Koruma Alanındaki Uluslararası Anlaşmalar” ın adları, kapsamı, yürürlüğe giriş tarihleri ve diğer bilgiler verilmiştir.

VI.4.1 No’lu Harita’da ise “Türkiye’nin Uluslararası Öneme Sahip Sulak Alanları” Adları, Bölge ve Yerleri ayrı ayrı gösterilmiştir.

Kaynaklar

1. DHKB, Türkiye’nin Önemli Kuş Alanları, A. Ertan A. Kılıç, M. Kasperek, Haziran 1992, İstanbul.
2. ERDEM,Osman, Sulak Alanların Önemi ve Türkiye’nin “A” Sınıfı Sulak Alanları, 1994.
3. Çevre Bakanlığı, Çevre Koruma Genel Müdürlüğü, H.E.S. Korunan Alanlar D.Başkanlığı, 2001.

Tablo: VI.4.1. Uluslararası Öneme Sahip Sulak Alanlar

Sıra	Sulak Alanın Adı	Bulunduğu Bölge	İli	Koordinatları	Rakım (m)	Alan (ha)	Statüsü
1	Akyatan Lagünü	Akdeniz	Adana	36°35'K, 35°14'D	4	14000	Yaban Hayatını Koruma (1987) Ramsar Alanı (1998)
2	Burdur Gölü	Akdeniz	Burdur-Isparta	37°44'K, 30°11'D	857	23700	Doğal Sit, Ramsar Alanı(23700ha),Yaban Hayatı Koruma Sahası(38125ha)
3	B.Menderes Deltası	B. Ege	Aydın	37°34'K, 27°12'D	D.Seviyesi	9800	Milli Park(27675ha), Sit ve Ramsar Alanı
4	Göksu Deltası	Akdeniz	Mersin	36°18'K, 33°58'D	D.Seviyesi	14480	Özel Çevre Koruma Alanı(23600ha), Ramsar Alanı(8650ha), Yaban Hayatı Koruma Sahası(4350ha),Doğal Sit Alanı
5	Gediz Deltası	B. Ege	İzmir	38°30'K, 26°55'D	D.Seviyesi	20400	Doğal Sit, Ramsar Alanı(20400ha),Yaban Hayatı Koruma Sahası(8000ha)
6	Kızılırmak Deltası	O.Karadeniz	Samsun	41°36'K, 36°05'D	D.Seviyesi	16110	Doğal Sit, Ramsar Alanı(16110ha),Yaban Hayatı Koruma Sahası(4000ha),Çevre Düzeni Planı
7	Manyas(Kuş) Gölü	G.Marmara	Balıkesir	40° 11' K,27°58' D	18	16000	Avrupa Konseyi "A" Sınıfı Diploma Ramsar Alanı(16000ha),Milli Park(64ha), Yaban Hayatı Koruma Alanı, I.Derece Doğal Sit.
8	Seyfe Gölü	İ.Anadolu	Kırşehir	39°12'K, 34° 25'D	1110	14000	Tabiatı Koruma Alanı(10200ha), Ramsar Alanı(10200ha), Doğal Sit (23585 ha)
9	Sultan Sazlığı	İ.Anadolu	Kayseri	38°20'K, 35° 16'D	1074	39000	Tabiatı Koruma Alanı(17200ha), Ramsar Alanı(17200ha)Yaban Hayatı Kouma Sahası (45000ha)
10	Acı Göl	D.Ege	Afyon Denizli	37°49'K, 29° 48'D	836	21000	Çatı Gölünde Av Yasağı Vardır.Yaban Hay.Kor.Sahası
11	Aktaş Gölü	D. Anadolu	Ardahan	41°12'K, 43°12'D	1798	2700	Koruma Statüsü Yoktur.
12	Ağyatan Lagünü	-	Adana	-	-	2200	-
13	Bafa Gölü	Ege	Aydın	37°30'K, 27°26'D	5	12181	Doğal Sit Alanı,Tabiatı Koruma Alanı, Tabiat Parkı
14	Balık Gölü	D.Anadolu	Ağrı	39°47'K, 43°33'D	2241	3400	Koruma Statüsü Yoktur.
15	Beyşehir Gölü	İ.Anadolu	Konya-Isparta	37°45'K, 31°30'D	1123	73000	Milli Park(88750ha), Doğal Sit
16	Bolluk Gölü	İ.Anadolu	Konya	38°32'K, 32°56'D	925	1150	Doğal Sit Alanı
17	Büyük Çekmece G	K.Marmara	İstanbul	41°03'K, 28°34'D	6	2850	Koruma Statüsü Yoktur.
18	Çalı Gölü	D.Anadolu	Kars		25		Yok
19	Çavuşcu Gölü	İ.Anadolu	Konya		1200		-
20	Çıldır Gölü	D. Anadolu	Ardahan	41°03'K, 43°15'D	1962	14000	Koruma Statüsü Yoktur.
21	Çöl Gölü	İ.Anadolu	Ankara	-	4700	-	-
22	Doğubeyazıt Sazl.	D.Anadolu	Ağrı	39°38'K, 44°06'D	1520	8750	Koruma Statüsü Yoktur.
23	Eber ve Akşehir G	İ.Anadolu	Konya-Afyon	38°36'K, 31°18'D	967	25300	Doğal Sit Alanı
24	Eğirdir Gölü	Akdeniz	Isparta	38°00'K, 30°54'D	918	47250	Doğal Sit Alanı
25	Erçek Gölü.	D.Anadolu	Van	38°40'K, 43°35'D	1803	9520	Koruma Statüsü Yoktur.
26	Ereğli Sazlıkları	İ.Anadolu	Konya-Karaman	37°30'K, 33°44'D	998	37000	Doğal Sit, Tabiatı Koruma Alanı(6787 ha)
27	Erzurum Ovası	D.Anadolu	Erzurum	-	-	3300	Koruma Statüsü yoktur.
28	Eşmekay Sazlık.	İ.Anadolu	Aksaray	38°15'K, 33°28'D	945	11250	Sit Alanı, Yaban Hayatı Koruma Sahası (4500)
29	Fırtına Deresi	D.Karadeniz	Artvin	-	-	-	-
30	Gavur Gölü	G.Anadolu	K.Maraş	37°18'K, 36°51'D	490	1500	Koruma Statüsü Yoktur.
31	Güllük Bataklığı	Akdeniz	Muğla	37°15'K, 27°38'D	D.Seviyesi	1400	Koruma Statüsü Yoktur.
32	Haçlı Gölü	D.Anadolu	Van	-	-	2500	Koruma Statüsü Yoktur.
33	Hazar Gölü	D. Anadolu	Elazığ	38°31'K, 39°25'D	1223	7000	Koruma Statüsü Yoktur.

Tablo: VI.4.1. Uluslararası Öneme Sahip Sulak Alanlar (devam)

34	Hirfanlı Barajı	İ. Anadolu	Kırşehir	39°10'K, 33°39'D	851	26300	Koruma Statüsü Yoktur.
35	Işıklı Gölü	D. Ege	Denizli	38°14'K, 29°55'D	800	7300	Koruma Statüsü Yoktur.
36	İğneada Lon.Or.	Marmara	Kırklareli	41°52'K, 27°57'D	D. Seviyesi	3000	Av ve Yaban Hayatı Kor. Sah., Tab. Kor. Alanı, Sit Alanı
37	İznik Gölü	G.Marmara	Bursa	40°26'K, 29°32'D	87	29830	Sit Alanı
38	Keban Baraj Gölü	D.Anadolu	Elazığ	-	-	250000	Koruma Statüsü Yoktur.
39	K.çekmece Gölü	Marmara	İstanbul	41°00'K, 28°45'D	D. Seviyesi	1500	Koruma Statüsü Yoktur
40	K.Menderes Deltası	B.Ege	İzmir	37°59'K, 27°18'D	D. Seviyesi	1500	Yaban Hayatı Koruma Sahası (1000ha), Sit Alanı
41	Karamuk Bataklığı	D.Ege	Afyon	38°26'K, 30°50'D	1002	4500	Doğal Sit Alanı
42	Karapınar Ovası	İ.Anadolu	Konya	37°49'K, 33°40'D	960	15200	Sit Alanı
43	Karataş Gölü	Akdeniz	Burdur	37°23'K, 29°58'D	1053	1190	Yaban Hayatı Koruma Sahası
44	Kocaçay Deltası	G. Marmara	Bursa	40°23'K, 28°29'D	D. Seviyesi	4200	Koruma Statüsü Yoktur.
45	Kovada Gölü	Akdeniz	Isparta	37°38'K, 30°53'D	900	1100	Milli Park (6334 ha)
46	Kozanlı Gökgöl	İ. Anadolu	Konya	39°01'K, 32°50'D	925	650	Sit Alanı
47	Köyceğiz Gölü	Akdeniz	Muğla	36°54'K, 28°38'D	D. Seviyesi	8000	Özel Çevre Koruma Alanı
48	Kulu Gölü	İ.Anadolu	Konya	-	-	860	Sit Alanı (1992)
49	Marmara Gölü	B.Ege	Manisa	38°37'K, 28°00'D	79	6800	Koruma Statüsü Yoktur.
50	Meriç Deltası	Trakya	Edirne	40°47'K, 26°14'D	D.Seviyesi	7000	Tabiatı Koruma Alanı(2369ha),Doğal Sit Alanı(7000ha)
51	Mogan Gölü	İ.Anadolu	Ankara	39°46'K, 32°48'D	973	1500	Özel Çevre Koruma Alanı
52	Sarıyar Barajı	İ.Anadolu	Ankara	-	-	8400	Koruma Statüsü Yoktur.
53	Salda Gölü	Akdeniz	Burdur	37°33'K, 29°40'D	1139	4370	Doğal Sit Alanı
54	Samsam Gölü	İ.Anadolu	Konya	39°06'K, 32°45'D	980	830	Sit Alanı
55	Sapanca Gölü	Marmara	Sakarya	40°42'K, 30°15'D	31	4700	Sit Alanı
56	Sarıkum Gölü	O.Karadeniz	Sinop	41°01'K, 34°55'D	D. Seviyesi	785	Doğal Sit Alanı, Tabiatı Koruma Alanı
57	Seyhan-Ceyhan Deltası	Akdeniz	Adana	36°37'K, 35°16'D	D. Seviyesi	35430	Yaban Hayatı Koruma Sahası (11244ha), Doğal Sit 1998-Ramsar Alanı
58	Sodalı (Arın) Gölü	D.Anadolu	Bitlis	38°49'K, 42°59'D	1650	1500	Koruma Statüsü Yoktur.
59	Terkos Gölü	Ege	İstanbul	-	2500	-	Koruma Statüsü Yoktur.
60	Tersakan Gölü	İ. Anadolu	Konya	38°35'K, 33°06'D	920	6400	Koruma Statüsü Yoktur.
61	Tödürge Gölü	İ.Anadolu	Sivas	39°53'K, 37°36'D	1295	750	Koruma Statüsü Yoktur.
62	Tuz Gölü	İ.Anadolu	Kon-Ank Aks.	38°43'K, 33°23'D	905	260000	Özel Çevre Koruma Alanı, Sit Alanı
63	Tuzla (Palas) Gölü	İ.Anadolu	Kayseri	39°02'K, 35°49'D	1132	2720	Sit Alanı
64	Tuzla Gölü	Akdeniz	Adana	-	2800	-	Yaban Hayatı Koruma Alanı
65	Uluabat Gölü	G.Marmara	Bursa	40°10'K, 42°55'D	9	13500	Ramsar Alanı(13500ha)
66	Uyuz Gölü	İ.Anadolu	Konya	-	-	15	Doğal Sit Alanı
67	Van Gölü	D.Anadolu	Van-Bitlis	38°40'K, 28°35'D	1650	390000	Arkeolojik Sit Alanı
68	Yarıklı Gölü	Akdeniz	Burdur	-	915	1400	Koruma Statüsü Yoktur.
69	Yeşilırmak Deltası	O.Karadeniz	Samsun	41°18'K,36°55'D	D.Seviyesi	1500	Yaban Hayatı Koruma Sahası (1000ha),Sit Alanı
70	Yedikır Barajı	D.Karadeniz	Amasya	40°48'K,35°34'D	517	593	Yaban Hayatı Koruma Sahası
71	Yüksekova Sazl.	D.Anadolu	Hakkari	37°30'K, 44°18'D	1925	24900	Koruma Statüsü Yoktur

Kaynak:Çevre Bakanlığı,Çevre Koruma Genel Müdürlüğü H.E.S Korunan Alanlar Daire Başkanlığı, 2001.

Tablo:VI.4.2. Türkiye'nin Diğer Sulak Alanları

Sıra No.	Diğer Kuş Alanı Adı	Bulundu Bölge	İli	Koordinatları	Rakım(m)	Alan (ha)	Statüsü
1	Abant Gölü	B.Karadeniz	Bolu	-	-	-	Koruma Statüsü Yoktur.
2	Acarlar Gölü	B.Karadeniz	Sakarya	-	-	-	Koruma Statüsü Yoktur.
3	Ağrı Ovası	D.Anadolu	Ağrı	39°45'K, 43°00'D	1632	125000	Koruma Statüsü Yoktur.
4	Ahlat Sazlıkları	D. Anadolu	Van	-	-	-	Koruma Statüsü Yoktur.
5	Akgöl	B.Karadeniz	Sakarya	-	-	-	Koruma Statüsü Yoktur.
6	Atatürk Barajı	G.Anadolu	Ş.Urfa	-	-	-	Koruma Statüsü Yoktur.
7	Avlan Gölü	Akdeniz	Burdur-Ant	-	-	-	Koruma Statüsü Yoktur.
8	Aygır Gölü	D.Anadolu	Kars	-	-	-	Koruma Statüsü Yoktur.
9	Azaplı Gölü	G. Anadolu	Adıyaman	-	-	-	Koruma Statüsü Yoktur.
10	Balık Gölü	D.Anadolu	Ağrı	-	-	-	Koruma Statüsü Yoktur.
11	Balıkdamı	İ.Anadolu	Eskişehir	39°12'K, 31°39'D	799	1470	Sit Alanı, Yaban Hayatı Koruma Sahası
12	Bendimahi Delt.	D.Anadolu	Van	38°56'K, 43°39'D	1646	230	Koruma Statüsü Yoktur.
13	Borabay Gölü	O.Karadeniz	Amasya	-	-	-	Koruma Statüsü Yoktur.
14	Büyük-Küçük Kokmuş Göller	Marmara	İstanbul	-	-	-	Koruma Statüsü Yoktur.
15	Çaldıran Sazlığı	D.Anadolu	Van	39°09'K, 43°56'D	2000	2000	Koruma Statüsü Yoktur.
16	Demirköprü Bar	Ege	Manisa	38°41'K, 28°23'D	244	5060	Koruma Statüsü Yoktur.
17	Edremit Sazlığı	D.Anadolu	Van	38°24'K, 43°18'D	1740	5	Koruma Statüsü Yoktur.
18	Efleni Gölü	B.Karadeniz	Bolu	-	-	-	Koruma Statüsü Yoktur.
19	Engir Bataklığı	İ. Anadolu	Kayseri	-	-	-	Koruma Statüsü Yoktur.
20	Ercis Deltası	D.Anadolu	Van	38°58'K, 43°20'D	1740	350	Koruma Statüsü Yoktur.
21	Eymir Gölü	İ.Anadolu	Ankara	-	-	-	Koruma Statüsü Yoktur.
22	Gökçeören Gölü	B.Karadeniz	Sakarya	-	-	-	Koruma Statüsü Yoktur.
23	Gölbaşı Gölü	Akdeniz	Hatay	-	-	-	Koruma Statüsü Yoktur.
24	Göhlisar Gölü	Akdeniz	Burdur	-	-	-	Koruma Statüsü Yoktur.
25	Gönen Çayı Deltası	Marmara	Balıkesir	-	-	-	Koruma Statüsü Yoktur.
26	Hafik Gölü	İ. Anadolu	Sivas	-	-	-	Koruma Statüsü Yoktur.
27	Hersek Gölü	Karadeniz	Kastamonu	-	-	-	Koruma Statüsü Yoktur.
28	Horkum Gölü	D.Anadolu	Van	38°20'K, 42°56'D	1740	8	Koruma Statüsü Yoktur.
29	Hotamış Sazlığı	İ.Anadolu	Konya	37°35'K, 33°03'D	999	16500	Doğal Sit Alanı
30	İneklı Gölü	G.Anadolu	Adıyaman	-	-	-	Koruma Statüsü Yoktur.
31	Karagöl	İ.Anadolu	Ankara	-	-	-	Koruma Statüsü Yoktur.
32	Karasu Sazlığı	G.Anadolu	K.Maraş	-	-	-	Koruma Statüsü Yoktur.
33	Kaz Gölü	D.Anadolu	Muş	-	-	-	Koruma Statüsü Yoktur.
34	Kaz Gölü	O.Karadeniz	Tokat	-	-	-	Koruma Statüsü Yoktur.
35	Keşiş Gölü	D. Anadolu	Van	-	-	-	Koruma Statüsü Yoktur.
36	Kocahıdır Saz.	Trakya	Edirne	-	-	-	Koruma Statüsü Yoktur.
37	Kuyucak Gölü	D. Anadolu	Kars	40°45'K, 43°27'D	1627	219	Yaban Hayatı Koruma Sahası
38	Lota Gölü	İ. Anadolu	Sivas	-	-	-	Koruma Statüsü Yoktur.
39	Meke Gölü	İ. Anadolu	Konya	-	-	-	Koruma Statüsü Yoktur.
40	Mekil Gölü	G.Anadolu	Adıyaman	-	-	-	Koruma Statüsü Yoktur.
41	Metruk Tuzlası	Akdeniz	Muğla	-	-	-	Koruma Statüsü Yoktur.
42	Muş Ovası	D.Anadolu	Muş	-	-	-	Koruma Statüsü Yoktur.
43	Nallıhan Kuş C.	İ.Anadolu	Ankara	-	-	-	Koruma Statüsü Yoktur.
44	Nazik Gölü	D. Anadolu	Bitlis	-	-	-	Koruma Statüsü Yoktur.
45	Nemrut Gölü	D.Anadolu	Bitlis	38°37'K, 42°14'D	2247	4500	Koruma Statüsü Yoktur.
46	Saros Körfezi	B. Marmara	Çanakkale	40°37'K, 26°51'D	0-2	300-1000	Koruma Statüsü Yoktur.
47	Sazlıöz Gölü	G.Anadolu	Adıyaman	-	-	-	Koruma Statüsü Yoktur.
48	Seki Gölü	D.Anadolu	Muş	-	-	-	Koruma Statüsü Yoktur.
49	Sera Gölü	Karadeniz	Trabzon	-	-	-	Koruma Statüsü Yoktur.
50	Suğla Gölü	İ. Anadolu	Konya	37°20'K, 32°00'D	1095	16500	Koruma Statüsü Yoktur.
51	Susuz Gölü	İ.Anadolu	Ankara	-	-	-	Koruma Statüsü Yoktur.
52	Sühan Gölü	D. Anadolu	Van	-	-	-	Koruma Statüsü Yoktur.
53	Tarsus Deltası	Akdeniz	Mersin	-	-	-	Koruma Statüsü Yoktur.
54	Tecer Gölü	İ. Anadolu	Sivas	-	-	-	Koruma Statüsü Yoktur.
55	Tortum Gölü	D.Anadolu	Erzurum	40°37'K, 41°37'D	1600	800	Koruma Statüsü Yoktur.
56	Tuzla Gölü	D. Anadolu	Van	-	-	-	Koruma Statüsü Yoktur.
57	Tuzla Gölü	Marmara	İstanbul	-	-	-	Koruma Statüsü Yoktur.
58	Ulaş Gölü	İ. Anadolu	Sivas	-	-	-	Koruma Statüsü Yoktur.
59	Uzungöl	Karadeniz	Trabzon	-	-	-	Koruma Statüsü Yoktur.
60	Yamansaz Bat.	Akdeniz	Antalya	-	-	-	Koruma Statüsü Yoktur.
61	Yeniçağa Gölü	B. Karadeniz	Bolu	40°47'K, 32°02'D	976	1800	Koruma Statüsü Yoktur.
62	Yenişehir Gölü	Akdeniz	Hatay	-	-	-	Koruma Statüsü Yoktur.
63	Yukarı Murat V.	D.Anadolu	Muş	39°10'K, 42°14'D	1460	8000	Koruma Statüsü Yoktur.

Kaynak Çevre Bakanlığı, Çevre Koruma Genel Müdürlüğü, H.E.S. Korunan Alanlar Daire Başkanlığı, 2001.

Tablo:VI.4.3 Sulak Alan Envanteri İçin Bilgi

Bir sulak alan envanteri, her alan için en azından aşağıdaki bilgileri toplamalıdır:		
1)	Sulak alanın ismi.	
2)	Coğrafi koordinatları ve yeri.	
3)	Sulak alanın kapladığı alan (hektar cinsinden).	
4)	Sulak alanın deniz seviyesinden yüksekliği (metre cinsinden).	
5)	Sulak alanın içinde bulunduğu biyo-coğrafi bölgenin tanımı.	
6)	Mevcut Sulak alan tiplerinin bir karşılaştırması (Tablo: VI.4.3.1- Eki: Sulak Alanların Sınıflandırılmasına)	
	dayanılarak açıklanacak.	
7)	Sulak alanların genel bir tanımı- su rejimi, derinlik tuzluluk/asitlik ve süreklilik üzerine bilgiler.	
8)	Yerel iklim şartları hakkında kısa bir açıklama.	
9)	Eğer varsa, önemli sucul bitki örtüsünün tanımı.	
10)	Sulak alanların ve etrafındaki arazinin kime ait olduğu konusunda bilgi.	
11)	Sulak alanın içinde ve etrafındaki koruma alanları ve koruma önlemleri hakkında bilgi.	
12)	Eğer varsa, sulak alanların korunması için yapılmış öneriler hakkında bilgi.	
13)	Sulak alan ve çevresinde arazi kullanımının ve insan faaliyetlerinin belli başlı şekilleri hakkında bilgi.	
14)	Sulak alanın ekolojik karakterini etkileyebilecek planlar ve değişiklikler varsa, bunlar hakkında bilgi.	
15)	Sulak alanı ve içindeki doğal hayati tehdit eden mevcut ve olası tehlikeler hakkında bilgi.	
16)	Sulak alanın, balık üretimi, su sağlama, sel kontrolü, fırtına koruması, su arıtması, rekreasyon, çevre koruma eğitimi, bilimsel araştırma v.b. açısından değeri.	
17)	Su memelileri, su kuşları, sürüngenler, balıklar ve omurgasızlar dahil, sulak alanın yaban hayatı için önemi.	
18)	Bitki tür ve toplulukları açısından sulak alanın önemi üzerine bilgi.	
19)	Tamamlanmış veya devam eden araştırma çalışmalarının bir incelenmesi ve mevcut araştırma ve eğitim olanakları hakkında bilgi.	
20)	Sulak alanı ilgilendiren yayınlar ve basılmamış raporlar hakkında bilgi.	
21)	Bilgi sağlayan kişi ve kuruluşların isimleri (Scott'a göre 1989)	

Kaynak:

-DHKD, Sulak Alanların Korunması, Güncel Konular ve Gerekli Çalışmalar Üzerine Bir İnceleme, Doğal Hayatı Koruma Derneği Yayını, 1990, İstanbul.

Tablo VI.4.3.1 Sulak Alanların Uluslararası Kriterlere Göre İncelenmesi ve Envanteri

1.TuzluSu Ortamları		
1.1.Deniz Ortamı	1. Gelgit şeridinin altı	1) Gelgit çekildiğinde, koylar ve boğazlar da dahil olmak üzere, 6 km'den daha az sıklıkta sürekli bitki örtüsünden yoksun alanlar. 2) Tropikal deniz çayırlarının, deniz otlarının ve kelp türü yosun yataklarının bulunduğu gelgit şeridi altındaki su bitkileri. 3) Mercan kayalıkları.
	2. Gelgit arası alanlar	1) Yamaçlar ve kayalık deniz kıyıları. 2) Hareketli taşlat ve çakılların toplandığı kıyıları. 3) Gelgit arası hareketli, bitki örtüsü olmayan çamur, kum ve tuzlalar. 4) Gelgit arası korunaklı kıyılarda tuzlu bataklıklar ve mangrovların bulunduğu bitki örtüsü ile kaplı çöküntü/ tortul alanları.
1.2. Estuar (Tuzlu Sulak Alan)	1. Gelgit şeridinin altı	1) Haliç'in suları, haliçlerin sürekli suları ve deltaların haliç sistemleri.
	2. Gelgit arası alanlar	1) Üzerinde kısıtlı miktarda bitki örtüsü olan gelgit arası çamur, kum veya tuzlalar. 2) Tuzlu bataklıkların, tuzlu çayırların, tuzlaların, yükselmiş tuzlu bataklıkların, gelgitten etkilenen tuzlu/acı su ve tatlı su bataklıklarının ait olduğu gel git arası sulak alanlar.
1.3. Lagün		1) Denizle bir veya daha çok sayıda kanallarla bağlantısı olan tuzlu- tatlı su karışımı lagünler ile tuzlu su lagünleri.
1.4.Tuzlu Su Gölü		1) Sürekli veya mevsimsel, tatlı-tuzlu sulu, tuzlu sulu veya alkalin sulu göller, tuzlalar veya bataklıklar.

Tablo VI.4.3.1 Sulak Alanların Uluslararası Kriterlere Göre İncelenmesi ve Envanteri (devamı)

2. Tatl Su		
2.1. Nehir Kıyıları	Sürekli	1) Şelaleler de dahil olmak üzere sürekli nehirler ve ırmaklar. 2) Denizden uzak deltalar.
	Sürekli olmayan	1) Mevsimsel ve düzensiz nehirler, ırmaklar. 2) Mevsimsel taşkınlarla maruz kalan çayırların, nehir havzasının, nehir yataklarının dahil olduğu nehir kıyılarındaki taşkın ovaları.
2.2. Gölcükler	Sürekli	1) Mevsimsel ve değişken su basmalarına uğrayan kıyıların da dahil olduğu 8 hektardan büyük alan kaplayan sürekli tatlı su gölleri. 2) 8 hektardan küçük sürekli tatlı su gölleri.
	Sürekli olmayan	1) Taşkın ovalarında oluşan göllerin de dahil olduğu, 8 hektardan büyük mevsimsel tatlı su gölleri
2.3. Bataklık, Turbalık	Yeni ortaya çıkan	1) Büyüme mevsimi süresince çoğunlukla kökleri ve dip kısımları taban suyu altında kalan yeni gelişen vejetasyona sahip, anorganik topraklar üzerinde oluşmuş sürekli tatlı su bataklıkları ve sulak alanları. 2) Papyrus ve Typha'nın hakim olduğu tropik yayla ovaları bataklıklarının dahil olduğu, sürekli turba oluşumu gözlenen tatlı su bataklıkları. 3) Damboların, Carex sp. türü sazların oluşturduğu bataklıkların, mevsimsel taşkınlardan etkilenen çayırların, su çukurlarının ve çamurlu bataklıkların dahil olduğu, anorganik topraklar oluşturduğu bataklıkların, mevsimsel taşkınlardan etkilenen çayırların, su çukurlarının ve çamurlu bataklıkların dahil olduğu, anorganik topraklar üstünde oluşmuş mevsimsel tatlı su bataklıkları. 4) Her türlü bataklık çayırlarının, medikal otların ve çüce çalılıkların ve karayosunlarının kapladığı, solijen, bol sulu veya asit özellikli çamurların dahil olduğu, alpin veya kutupsal sulak alanlar. 5) Geçici olarak kar suları ile sulanan mevsimsel taşkınlarla uğrayan çayırların dahil olduğu, alpin veya kutupsal sulak alanlar. 6) Etrafındaki vejetasyon ile birlikte tatlı su kaynakları ve vahalar. 7) Püsküren ve yoğunlaşan su buharının nemlendirdiği, devamlı, volkanik buhar delikleri.
Ağaçlıklı		1) Anorganik topraklar üzerinde, çalılıkların ve çalıların baskın olduğu tatlı su bataklıklarının dahil olduğu çalılık bataklıkları. 2) Anorganik topraklar üzerinde oluşan ağaçlıklı bataklıkların ve mevsimsel taşkına uğrayan ormanların dahil olduğu tatlı su bataklık ormanı.
3. İnsan Yapısı Sulak Alanlar		
3.1. Su Kültürü-Deniz Kültürü		1) Karides ve balık göletlerinin dahil olduğu su kültürü göletler
3.2. Tarımsal		1) Gölcüklerin, stoklama göletlerinin, çiftlik göletlerinin dahil olduğu göletler. 2) Hendeklerin, kanalların ve çeltik tarlalarının dahil olduğu sulama kanalları ve sulu tarım alanları. 3) Mevsimsel taşkınlardan etkilenen ekilebilir topraklar
3.3. Tuz İşletmeleri		1) Tuzla havzaları ver tuzlu alanlar
3.4. Şehirsel/ Endüstriyel		1) Maden havuzlarının, çakıl ocaklarının dahil olduğu kazı ve hafriyat alanları. 2) Oksidasyon havuzlarının, çökeltme havuzlarının ve lağım çiftliklerinin dahil olduğu atık su arıtma bölgeleri.
3.5. Su Toplama Sahaları		1) Su seviyesinin mevsimsel ve yavaş yavaş aşağılara çekildiği, insan kullanımı ve/veya sulama amacı için su tutulan rezervuarlar. Scott (1989 a) 2) Haftalık veya aylık olarak su seviyesinde düzenli değişimlerin görüldüğü hidroelektrik enerji barajları.

VI.4.3. Sulak Alan Envanteri İçin Bir Örnek Çalışma (Kuş Cenneti=Manyas Gölü)

- 1) **Sulak alanın ismi:** Kuş (Manyas) Gölü
- 2) **Coğrafi koordinatları ve yeri:** 40 10 K, 28 00 D, Balıkesir –Bandırma
- 3) **Sulak alanın kapladığı alan (hektar cinsinden):** 16800 ha
- 4) **Sulak alanın deniz seviyesinden yüksekliği (metre cinsinden):** Ortalama: 16m.
- 5) **Sulak alanın içinde bulunduğu biyo-coğrafi bölgenin tanımı:** Bandırma'nın 18 km. Güneyinde bulunan Kuş Gölü geniş bir ovada yer alır, çevresi tarıma uygun arazilerle çevrili olan gölde sazlık alanlar boldur.

6) Mevcut sulak alan tiplerinin bir karşılaştırması: Su seviyesi mevsimlere göre değişen sürekli, tatlı su gölüdür. Su seviyesi ilkbaharda yükselir, yaz sonu ve sonbaharda düşer. Ortalama kapladığı alan 16 800 ha'dır. Bu alan ilkbaharda artış gösterir. Göl Koca Çay ve Eski Sığircı Deresi tarafından beslenmektedir. Gölün güneydoğu ucundan çıkan Kara Dere adını alan ayakla Karacabey önünde Susurluk Çayı'na ulaşır ve Marmara Denizi'ne boşalır. Gölün sığ olması dalgaların dibe ulaşmasını sağlar ve göle devamlı bulanık bir görünüm verir. Göl kıyıları yer yer sazlık ve kamışlık yer yerde çayırlıktır.

7) Sulak alanın genel bir tanımı- su rejimi, derinlik, tuzluluk/asitlik ve süreklilik üzerine bilgiler: Gölü doğrudan Sığircı Deresi besler. Göl güneyden de Koca Çay ile beslenerek sularını Karadere'ye boşaltır. Göl sularından, tarımsal faaliyetlerde kullanılmak üzere kanallarla su alınmaktadır. Su seviyesinin en yüksek olduğu dönemlerde su seviyesi 10 m' ye ulaşır. Ortalama derinliği 4 m' dir.

8) Yerel iklim şartları hakkında kısa bir bilgi: Yazlar serin ve nemli, kışlar ise bol yağışlı ve soğuktur.

9) Eğer varsa, önemli sucul bitki örtüsünün tanımı: Gölün güney ve doğu kıyıları ılgınlarla kaplıdır. Ayrıca saz, kamış ve kındıra gölün tüm kıyılarında yaygındır.

10) Sulak alanların ve etrafındaki arazinin kime ait olduğu konusunda bilgi: Göl hazineye, gölün doğu kıyısındaki 64 ha.'lık Kuş Cenneti Milli Parkı Çevre ve Orman Bakanlığına aittir. Ayrıca göl çevresinde toplu şahıs arazileri de vardır.

11) Sulak alanın içinde ve etrafında koruma alanları ve koruma önlemleri hakkında bilgi

Kuş Gölü'nün kenarındaki 64 ha.'lık Kuş Cenneti Milli Parkı Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından koruma altına alınmıştır.

12) Eğer varsa, sulak alanların korunması için yapılmış öneriler hakkında bilgi: Sadece Manyas Gölü kenarındaki Kuş Cenneti Milli Parkı koruma altına alınmıştır, ayrıca gölde kirliliğe sebep olan sanayi atık sularının arıtılarak göle verilmesi hususunda çalışmalar son aşamadadır.

13) Sulak alan ve çevresinde arazi kullanımının ve insan faaliyetlerinin belli başlı şekilleri hakkında bilgi: Geniş çaplı tarım, hayvancılık ve balıkçılık yapılmaktadır.

14) Sulak alanın ekolojik karakterini etkileyebilecek planlar veya değişiklikler varsa, bunlar hakkında bilgi

Göl çevresinde kurulu 40 civarındaki orta ölçekli sanayi tesisinin atıklarının arıtılması amacıyla Sığırcı Deresi'ne yakın bir yerde, ödeneği Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından karşılanan arıtma tesisinin fiziki kısmı tamamlanmıştır. Şu anda fabrikaların arıtma tesisine bağlantı kanallarının yapım çalışmaları devam etmektedir. Yakın bir zamanda, projesi tamamlanan biyolojik ve kimyasal arıtma ünitelerinin inşaat ihalesi yapılacaktır.

15) Sulak alanı ve içindeki doğal hayatı tehdit eden mevcut ve olası tehlikeler hakkında bilgi

- Gölden tarımsal faaliyetler amacıyla su alımı,
- Bandırma çevresindeki sanayi tesislerinin atıksularını, gölü besleyen Sığırcı Deresi'ne vermeleri,
- Göl çevresindeki birçok yerleşim merkezinin evsel atık sularını doğrudan göle veya göle akan derelere vermeleri,
- Göl havzasındaki mandıra ve tavuk çiftliklerinin atıkları,
- Bölgedeki kullanılan tarım ilaçları ve yapay gübre kullanımı, gölün ekolojik dengesini olumsuz yönde etkilemektedir. Ayrıca göl çevresinde ağaçlandırma yeterli olmadığından toprak erozyona uğramakta ve taşınan toprak göl derinliğinin azalmasına neden olmaktadır.

16) Sulak alanın, balık üretimi, su sağlama, sel kontrolü, fırtına koruması, su arıtması, rekreasyon, çevre koruma eğitimi, bilimsel araştırma v.b. açısından değeri

Bandırma ilçesine bağlı Eski Sığırcı, Bereketli ve Gökaya köyleri kurdukları Su Ürünleri Kooperatifi ile düzenli balık avlamaktadırlar. Tarım alanlarının sulanmasında, Kuş Gölü'nün etrafına Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından koruma altına alınan Kuş Cenneti Milli Parkı rekreasyon ve genetik mevcutların korunması yönünde yararlanılmaktadır. Ayrıca kuş gözlemcileri ve üniversiteler bilimsel araştırma amacıyla da faydalanmaktadır.

17) Su memelileri, su kuşları, sürüngenler, balıklar ve omurgasızlar dahil, sulak alanınyaban hayatı için önemi:

Göl kıyısında memelilerden bataklık faresi, tilki, gelincik ve tavşana rastlanır. Kuş Gölü aquatik faunası açısından çok zengindir. Gölde çeşitli su semenderleri, su kaplumbağaları ve bolca su yılanı bulunur. Göl phyto ve zooplanktonlarca da çok zengindir.

Göl çevresi 200'den fazla kuş türüne kuluçkalama, konaklama, kışlama ve beslenme olanağı sağlar. Su kuşları açısından Kuş Gölü'nde ilkbahar gölün su seviyesi yükselmekte, kuşların yuvalandığı ağaçlar ve sazlar derinliği 1 m'yi bulan suyla çevrilmekte ve yuvalar emniyette kalmaktadır. Çeşitli türlerin yuvalanmasına elverişli bitki örtüsü vardır ve bu bitki örtüsü gür ve sağlıklıdır. Gölde ve çevresinde kuşların beslenmesi için bol miktarda balık, kurbağa, solucan ve diğer canlılar vardır. Yuvalanma,

beslenme ve barınma imkanları yüksek olan bu yöre, büyük bir ornitolojik zenginlik göstermektedir.

18) Bitki tür ve toplulukları açısından sulak alanın önemi: Biyolojik zenginliklerimizin önemli bir bölümünü barındıran sulak alanların yönetiminde ve korunmasında özel dikkat ve özen gösterilmesi zorunluluğu bulunmaktadır. Bu alanların tarımsal üretim alanlarına dönüştürülmeleri halinde kaybolacak zengin doğal hayatın ve kaybolacak zenginliklerin elde edilecek tarımsal üretimle karşılaştırılamayacak kadar değerli olduğu göz önünden uzak tutulmaması gerekir. Sulak alanlar, yalnız bulundukları ülkelerin değil, tüm dünyanın genetik kaynaklarının korunması için gerekli olan doğal zenginlik müzelerini oluşturmaktadır.

Tüm dünyada bu kaynaklar koruyucu ve geliştirici bir anlayışla ele alınmaktadır. Ülkemizde de taraf olan çalışmalarının son aşamaya geldiği Ramsar Sözleşmesi Sulak Alanlar Sistemine, bizimkileri de katarak doğal ve biyolojik zenginliklerimizi global düzeyde değerlendirecek koruma alanları haline getirmek durumundayız.

Barındırdığı biyolojik zenginlikleri yanında işlevleri olan bu ekosistemleri toprak işlemlerinin ortaya çıkardığı baskıların karşısında bir daha yerine koyamayacağımız bu doğal ekosistemleri unutmamak gerekir.

19) Tamamlanmış veya devam eden araştırma çalışmalarının bir incelemesi ve mevcut araştırma ve eğitim olanakları hakkında bilgi

Bu çok önemli Kuş Alanından araştırmacı ve üniversiteler ornitolojik çalışmalarında faydalanılmaktadır.

20) Sulak alanı ilgilendiren yayınlar ve basılmış raporlar hakkında bilgi

-TÇV, Türkiye'nin Sulak Alanları, Türkiye Çevre Vakfı Yayını 1989, Ankara.
-DHKD, Türkiye'nin Önemli Kuş Alanları, A.Ertan, A.Kılıç, M.Kasperek, 1992, İstanbul.

21) Bilgi sağlayan kişi ve kuruluşların isimleri

-DHKD ve TÇV yayınlarından yararlanılmıştır.

VI.4.4. Doğayı Koruma Alanındaki Uluslararası Anlaşmalar

1. Kuşların Korunmasına Dair Milletlerarası Sözleşme

- Türkiye Sözleşmeyi 1966 yılında onaylamıştır.
- Sözleşmenin amacı; bütün kuşların üreme devrelerinde ve nesli tehlikede olan kuşların bütün yıl boyunca korunmasını amaçlamaktadır.

2. Nesli Tehlike Altında Olan Yabani Bitki ve Hayvan Türlerinin Uluslararası Ticaretinin Düzenlenmesine Dair Sözleşme (Cites Sözleşmesi)

- Sözleşme 1973 yılında imzaya açılmıştır.
- Sözleşme ülkemizde 22.12.1996 yılında yürürlüğe girmiştir.

- Sözleşmenin amacı; nesli tehlike altında olan yabani hayvan ve bitki türlerinin uluslar arası icaretini düzenler. Her taraf ülke sözleşme kapsamındaki hayvan ve bitki türlerinin ithalini, hracatını ve reeksportunun kontrollü şekilde yapılmasını sağlamak amacı ile gerekli tedbirleri alır.

Sözleşmenin uygulanmasıyla ilgili Cites Ulusal Uygulama Yönetmeliği 27.12.2001 tarih ve 24623 Sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

3. Özellikle Su Kuşları Yaşama Alanı Olarak Uluslararası Önemde Sulak Alanlar Sözleşmesi (Ramsar Sözleşmesi)

- Sözleşme 1971 yılında imzaya açılmıştır.
- Türkiye, sözleşmeyi 17.05.1994 tarihinde onaylamıştır.
- Sözleşmenin amacı; sözleşmeye taraf olan ülkelerin kendi topraklarında bulunan uluslararası önemdeki sulak alanları belirlemek ve sulak alanların korunmasını teşvik amacıyla planlamaya geçerek sulak alanların akılcı şekilde kullanılmasını sağlamaktır.

-Bu sözleşme ile, ülkemizde Seyfe Gölü, Sultan Sazlığı, Göksu Deltası, Kuş (Manyas) Gölü ve Burdur Gölü Uluslararası Sulak Alanlar kapsamına alınmıştır.

4. Akdeniz’in Kirlenmeye Karşı Korunmasına Ait Sözleşme (Barselona Sözleşmesi)

- Sözleşme 1975 yılında yürürlüğe girmiştir.
- Türkiye sözleşmeyi 1976 yılında onaylamıştır.
- Sözleşmenin amacı; Akdeniz’in kapladığı alan içinde, deniz çevresinin iktisadi, sosyal, sıhhi ve kültürel değerinden oluşan ortak mirasın ve denizin ekolojik dengesinin korunması amacıyla, devletlerin ve ilgili uluslararası kuruluşların işbirliğini sağlamaktır.

5. Avrupa’nın Yaban Hayatı ve Yaşama Ortamlarını Koruma Sözleşmesi (Bern Sözleşmesi)

- Sözleşme 1979 yılında imzalanmış ve 1982 yılında yürürlüğe girmiştir.
- Türkiye sözleşmeyi 20 Şubat 1984 tarihinde onaylamıştır.
- Sözleşmenin amacı; Avrupa Konseyine üye devletler ve bu sözleşmeyi imzalayan diğer devletlerde yabani flora ve faunanın muhafazasının, hükümetlerin ulusal amaçları ve programlarında dikkate alınması ve özellikle göçmen türlerin korunmasında uluslararası işbirliğinin sağlanmasıdır.

Bern Sözleşmesi kapsamında nesli tehlike altındaki bitki ve hayvan türlerinin korunmanın ancak bunların yaşama ortamlarını korumakla mümkün olabileceğinden hareketle özel korumaya değer alanlar ağı “Zümrüt Ağı” adı altında ekolojik bir ağ kurulmaktadır. Bu kapsamda özel koruma düzenlemeleri gerektiren nesli tehlike altındaki bitki ve hayvan türleri, habitat tipleri, göçmen türler, endemizm açısından önemli olan alanlar Zümrüt Ağı kapsamına dahil edilmekte olup, bu alanların ve barındırdığı türlerin korunması hedeflenmektedir.

6. Yaban Kuşlarının Korunmasına Dair Avrupa Ekonomik Topluluğu Kararnamesi

- Kararname 1981 yılında yürürlüğe girmiştir.
- Avrupa Ekonomik Topluluğu ülkeleri için önemli bir kararnamedir.
- Sözleşmenin amacı; doğal olarak mevcut yaban kuş varlıklarının korunmasının ve bakımının, yeterli çeşitlilikte yaşama alanlarının sağlanmasıdır.

7. Yaban Hayvanlarından Göçmen Türlerin Korunmasına Dair Sözleşme (Bonn Sözleşmesi)

- Sözleşme 1983 yılında yürürlüğe girmiştir.
- Türkiye bu sözleşmeye taraf olmamıştır.
- Sözleşmenin amacı; göçmen türleri yok olma tehlikesinden kurtarmak açısından önemli olan yaşama alanlarını mümkün ve uygun yerlerde korumak ve restore etmek, göç yolları açısından gerekli yerlerde uygun yaşama alanları ağının bakımını sağlamaktır.

8. Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi (Rio Konferansı)

- Sözleşme 1992 yılında imzaya açılmıştır. Açıldığı tarihte Türkiye paraf etmiştir. 27.12.1996 tarihinde TBMM tarafından onaylanarak taraf olunmuştur. Sözleşme ülkemizde 14.05.1997 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

-Sözleşmenin amacı; biyolojik ve genetik kaynakların korunması, sürdürülebilir kullanımın temini ve genetik kaynaklardan sağlanan faydanın eşit ve adil paylaşımının sağlanmasıdır.

Sözleşmeye ek olarak "Cartagena Biyogüvenlik Protokolü" imzaya açıldığı Mayıs 2000'de paraf edilmiştir. Taraf olma süreci devam etmektedir. Protokolün amacı genetik yapısı değiştirilmiş canlıların biyolojik çeşitlilik üzerinde oluşturabileceği riskleri önlemektir.

9. Çölleşme İle Mücadele Sözleşmesi

- Sözleşme Ekim 1994 yılında imzaya açılmıştır.
- Türkiye bu sözleşmeyi 11 Şubat 1998 tarih ve 4340 sayılı kanunla TBMM' de kabul etmiştir.
- Sözleşmenin amacı; özellikle Afrika başta olmak üzere; ciddi kuraklık ve çölleşmeye maruz ülkelerde, çölleşme ile mücadele etmek ve kuraklığın etkilerini hafifletmektir.

10. Ozon Tabakasının Korunmasına Dair Viyana Sözleşmesi

- Sözleşme Mart 1985'de imzaya açılmış, Mayıs 1985 tarihinde yürürlüğe girmiştir.
- Türkiye Aralık 1991'de resmen taraf olmuştur.
- Sözleşmenin amacı; ozon tabakasının incelenmesi, etkileri ve incelmeye neden olan maddeler konusunda araştırma yapılmasının teşvik edilmesi, araştırma sonuçlarından elde edilecek bilgilerin değişiminin sağlanmasıdır.

11. Ozon Tabakasını İncelten Maddelere Dair Montreal Protokolü

- Protokol 16 Eylül 1987’de imzaya açılmış, 1 Ocak 1989 yılında yürürlüğe girmiştir.
- Türkiye 19 Aralık 1991’de protokol orijinal metnine resmen taraf olmuştur.
- Protokolün amacı; ozon tabakasını incelten maddelerin üretim ve tüketimlerini kontrol altına alarak, bir azaltma takviminin kapsamına alınmasıdır.

12. İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi

- Sözleşme, Haziran 1992 Rio Çevre ve Kalkınma Konferansı’nda imzaya açılmış, 21 Mart 1994 tarihinde yürürlüğe girmiştir.
- Türkiye henüz taraf olmamıştır.

-Sözleşmenin amacı; başta karbondioksit olmak üzere, dünyadaki gaz emisyonlarının meydana getirdiği sera etkisi sonunda ortaya çıkan ve istenmeyen küresel ısınma dolayısıyla meydana gelen iklim değişikliğinin durdurulmasıdır.

13. Uzun Menzilli Sınırlar Ötesi Hava Kirliliği Sözleşmesi

- Sözleşme 13.11.1979 tarihinde imzaya açılmış ve 16.3.1983 tarihinde yürürlüğe girmiştir.
- Türkiye, 18.04.1983 tarihinde bu sözleşmeye taraf olmuştur.
- Sözleşmenin amacı; hava kirleticilerinin, uzun menzilli taşınması dahil, hava kirliliği ve bunun etkilerini denetim altına almak için yapılan işbirliği çağrısına ve kükürt dioksitten başlayarak ve diğer kirleticileri de kapsayacak şekilde, hava kirleticilerinin uzun menzilli taşınmasının izlenmesi ve değerlendirilmesidir.

14. Atmosferde, Feza’da ve Su Altında Nükleer Silah Denemelerinin Men’i Hakkında Antlaşma

- Sözleşme ülkemizde 13.05.1965 yılında yürürlüğe girmiştir.
- Sözleşmenin amacı: Silahlanma yarışına son verilmesi ve nükleer silahlar dahil her nevi silahlara teşviklerin kaldırılması yolunda Birleşmiş Milletler gayelerine uygun olarak top yekün silahlanmaya karşı bir antlaşmanın en kısa zamanda imzalanmasının amaç olduğu konusunda mutabık kalınmasıdır

15. Avrupa ’da Hava Kirleticilerinin Uzun Menzilli Aktarımlarının İzlenmesi ve Değerlendirmesi İçin İşbirliği Programının (Emep) Uzun Vadeli Finansmanına Dair, 1979 Uzun Menzilli Silahlar Ötesi Hava Kirlenmesi Sözleşmesi Protokolü (Cenevre Protokolü)

- Ülkemizde 23.07.1985’ de yürürlüğe girmiştir.
- Sözleşmenin amacı : Avrupa’ da hava kirleticilerinin uzun menzilli aktarımlarının izlenmesi ve değerlendirilmesi için işbirliği programının uzun vadeli finansmanının sağlanmasıdır.

16. Denizlerin Gemiler Tarafından Kirlenmesinin Önlenmesine Ait Uluslararası Sözleşme (Marpol-73 Sözleşmesi)

-Sözleşme, ülkemizde 24.06.1990 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

-Sözleşmenin amacı : Gemilerden kasıtlı olarak, ihmal veya bir kaza neticesinde denize bırakılan petrol ve diğer zararlı maddelerin deniz kirlenmesinde önemli bir sebep olduğu kabul edilerek bu zararlı maddelerin kirliliğinin tamamen ortadan kaldırılmasını ve bu maddelerin kaza neticesinde denize boşaltımının en aza indirilmesi ve sadece petrol kirlenmesi ile sınırlı olmayan dünya çapında kurallar konulmasının kabul edilmesidir.

17. Nükleer Kaza Halinde Erken Bildirim Sözleşmesi

-Ülkemizde, 03.10.1990 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

-Sözleşmenin amacı: Nükleer enerjinin güvenli gelişimi ve kullanımda uluslararası iş birliğinin daha da güçlendirilmesi, sınır ötesi radyolojik sonuçların en aza indirilmesi için devletlerin nükleer kazalara ilişkin bilgileri mümkün olan en kısa zaman içinde vermesidir.

18. Karadeniz'in Kirlenmeye Karşı Korunması Sözleşmesi

-Sözleşme ülkemizde 06.03.1994 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

-Sözleşmenin amacı: Karadeniz' in deniz çevresinin korunması ve canlı kaynaklarının muhafazasında gelişme sağlamak , Karadeniz'in doğal kaynaklarının ve imkanlarının öncelikle Karadeniz ülkelerinin ortak çabaları ile korunabileceği, Karadeniz'in biyo üretken potansiyelinin korunması, kullanılması ve geliştirilmesi, Karadeniz çevresinin deniz kirliliğinin nehirler yolu ile Avrupa'da bulunan diğer ülkelerdeki kara kökenli kirleticilere karşı korunması, bilimsel, teknik ve teknolojik alanlarda işbirliği yapılmasıdır.

19. Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşme (Dünya Mirası Sözleşmesi)

- Sözleşme 1975 yılında yürürlüğe girmiştir.

-Türkiye de taraf olan ülkelerden biridir.

- Sözleşmenin amacı; bazı olağanüstü doğa ve insan yapısı nesnelerin sadece bir devletin mirası olmadığı anlayışıyla, ülkelerin kendi topraklarındaki doğal mirası belirlemek, korumak, saklamak, ziyarete sunmak ve gelecek kuşaklara aktarılmasını sağlamak, dünya mirasının ve bunlardan tehlikeye maruz olanların listesini çıkararak Dünya Mirası Fonu oluşturmaktadır.

20. Tehlikeli Atıkların Sınırlar Ötesi Taşınımının ve Bertarafının Kontrolüne İlişkin Bazel Sözleşmesi

- Sözleşme ülkemizde, 15.05.1994 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

-Sözleşmenin amacı: Tehlikeli ve diğer atıkların çevre etkin yönetim ilkeleri ile uyum içinde olduğu sürece üretilmiş oldukları devlette bertarafı ,başka devlete taşınımına ancak, insan sağlığına ve çevreye zarar vermeyecek şartlar altında ve

sözleşme hükümleri çerçevesinde gerçekleştiği takdirde izin verilmesi, insan sağlığı ve çevreyi tehlikeli atıkların ve diğer atıkların oluşumu ve yönetiminden kaynaklanabilecek olumsuz etkilerin sıkı kontrol yolu ile denetlenmesidir.

Kaynaklar

- 1.Çevre Bakanlığı, Türkiye'nin Çevre Konusunda Taraf Olduğu Uluslararası Sözleşmeler, 1998, Ankara.
2. Çevre Bakanlığı, Çevre Koruma Genel Müdürlüğü Verileri, 2001.

